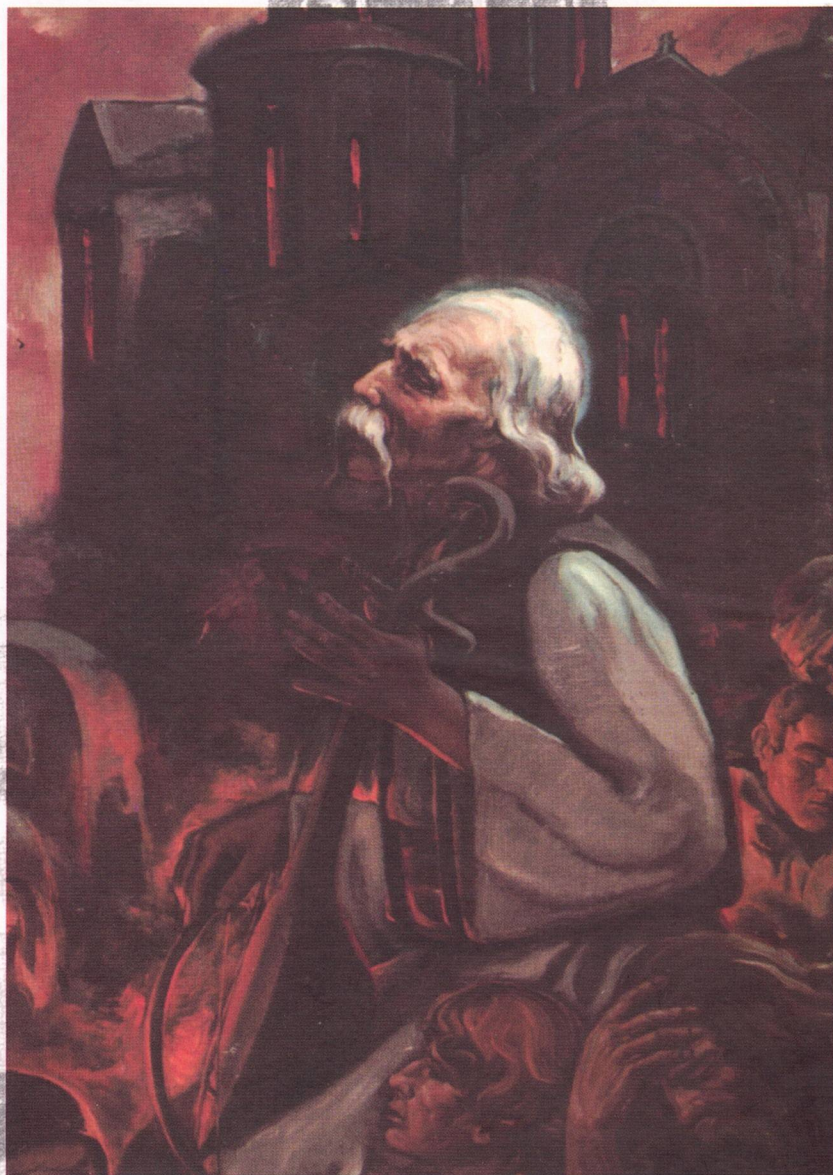

ФАРУК ДИЗДАРЕВИЋ

САМО ЈЕ ПРОШЛОСТ ВЕЧНА

ПОСВЕЋЕНО НОСИОЦИМА КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ
ИЗ ПРИБОЈСКОГ КРАЈА

ФАРУК ДИЗДАРЕВИЋ

САМО ЈЕ ПРОШЛОСТ ВЕЧНА

ПОСВЕЋЕНО НОСИОЦИМА
КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ ИЗ
ПРИБОЈСКОГ КРАЈА

ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ ПРИБОЈ
2009.

Војнички орден Карађорђеве звезде са мачевима

САДРЖАЈ

Фарук Диздаревић:

НАЈХРАБРИЈИ МЕЂУ
ХРАБРИМА

7

НОСИОЦИ КАРАЂОРЂЕВЕ
ЗВЕЗДЕ ИЗ ПРИБОЈСКЕ
ОПШТИНЕ

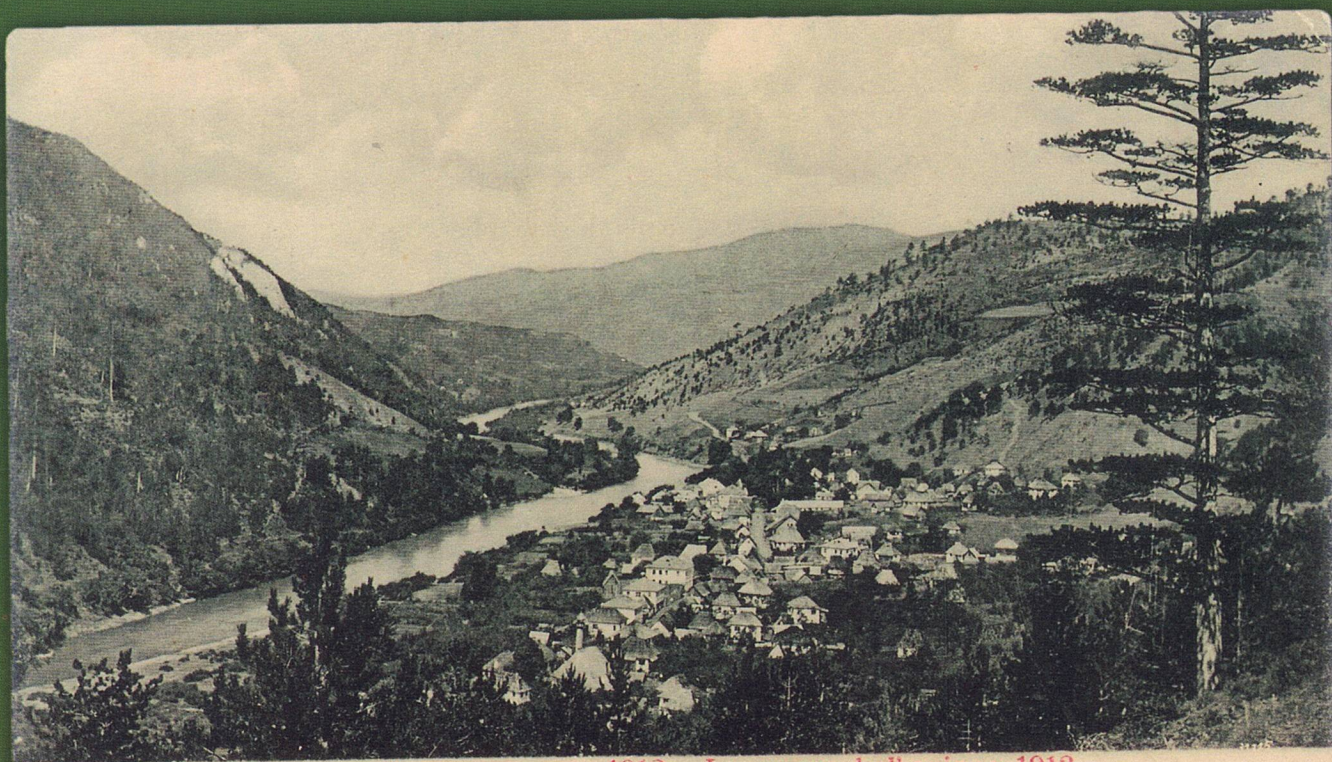
29

РЕЗИМЕА

85

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

95

Балкански рат 1912 - La guerre balkanique 1912
Прибој на Лиму: Панорама - Priboï: Totale vue

УВОД

Најхрабрији међу храбрима

Ово је документ о носиоцима Војничког *Ордена Карађорђеове звезде са мачевима* из Прибојског краја, заслуженог током ослободилачких ратова у првим деценијама XX века.

Почетком прошлог века на територији данашње прибојске општине живело је десетак хиљада становника, а сама варошица Прибој бројала је око осам стотина душа. Према расположивим подацима, близу 2.500 људи са поменутог простора, на разне начине, учествовало је у Првом светском рату¹, дакле скоро двадесет пет процената од укупног броја житеља овог краја. Тако, на пример, из удаљеног и у то време веома забаченог села Прибојских Голеша, само из једне породичне задруге Буквића, која је имала тридесет три члана, 1914. године мобилисано је у војску десет мушкараца: Дико, Виде, Самоило, Сретко, Илија, Мићо, Саватије, Тошо, Јосо и Ђорђо. У рату је учествовало и више Бојовића из истог села. Погинула су двојица, један је тешко рањен, а четврти се вратио кући са Карађорђеовом звездом на прсима.² У Првом светском рату у српској војсци са Прибојског подручја учествовао је и један број бораца муслиманске вероисповести.

Према документацији која се налази у прибојској борачкој организацији погинуо је сваки четврти, многи су се вратили са високим војним

- 1 Некомплетан Списак ратника, интернираца и заробљеника I светског рата Општине Прибој (Прибој, 10. 02. 2004), Архив Општинског одбора СУБНОР Прибој
- 2 Новица Бојовић, Прибојска Голеша – Бојовићи у Прибојским Голешима, Београд 1997.

одличјима, а њих дванаест одликовано је *Орденом Карађорђевог звезде са мачевима*, поред других високих ратних признања која су добили. Витезови *Карађорђевог звезде са мачевима* били су најхрабрији међу храбрима. А међу храбрима, који су заиста испољили легендарну храброст, није било лако бити најхрабрији, каже проф. др Мирко Перовић.

Деведесет једна година је прошла од завршетка Првог светског рата а до овог истраживања није се знало који је тачан број носилаца овог високог одличја из Прибојског краја, а ни постојећи спискови имена нису били усаглашени. У списку (како стоји: некомплетном) ратника Првог светског рата из Општине Прибој, који се налази у архиви прибојског СУБНОР-а³, наведена су ова имена носилаца Карађорђевог звезде: Миле Шиљак из Бучја, Раде Пенезић из Црнуга, Јован Спајић из Батковића и Крсто Живковић из Сјеверина. Од података - осим њихових имена и презимена, места одакле су и занимања стоји у крајњој десној колони: Солунац, носилац Карађорђевог звезде. И то је све. Публициста Томислав С. Влаховић у регистру своје књиге *Витезови Карађорђевог звезде са мачевима*⁴ наводи из нашег краја следећа имена: Раде Пенезић, (Црнузи), Крсман Тришовић, (Суво Поље – Пр. Бања), Петар Морачанин, (Сјеверин), Видоје Лаптошевић, (Пр. Бања,) Димитрије Бојовић, (Прибојска Голеша), Томо Шиљак, (треба Миле Шиљак који је носилац *Звезде*, а Томо је његов млађи брат) и Лазар Пантовић, (Пр.Бања). Од њих седморице у овој обимној монографији једино је обрађена биографија Лазара М. Пантовића, илустрована фотографијом. За осталу шесторицу само су наведена имена. У уводним напоменама Влаховић вели: „Нови списак, који се појављује у овој књизи, свакако је најпотпунији и најтачнији списак одликованих Карађорђевог звездом са мачевима

3 Некомплетан Списак ратника...

4 Томислав С. Влаховић, *Витезови Карађорђевог звезде са мачевима*, АИ, Београд 1989. У књизи Милана Шантића *Витези слободе*, Београд 1938, обрађена су свега 52. имена, од 870. које је Влаховић регистровао.

Краљ Пећар I
Карађорђевић,
главнокомандујући
српске војске
у Балканским ративима
(Рад сликара Уроша Пређића)

официрског и војничког реда, који је до сада установљен искључиво на основу докумената“. У *Биографском лексикону Златиборској окрузи*⁵ дата су имена и основни подаци петорице носилаца Карађорђевог звезде из Прибојске општине, а то су: Миле Шиљак (Бучје), Лазар Пантовић (Бања), Петар Морачанин (Сјеверин), Видоје С. Лаптошевић (Бања) и Димитрије Бојовић (Прибојска Голеша). Ни у једном од поменутих три списка није уписано име Назифа Л. Чолаковића из Прибоја, и ако у овом граду живи његов син Мухарем који пажљиво чува одликовања свога оца. Није евидентиран ни Крсто Т. Ружић из Добриловића. Миладин В. Којадиновић је у списковима и литератури сврстан као Ужичанин. Међутим, он потиче из бројног прибојског братства Којадиновића, рођен је у прибојском селу Рача, у њему је имао имање, од 1946. године па до пензионисања радио је у прибојској Пошти. Милисав Дидановић, истина рођен у Јабланици, убројен је у Златиборце у Првом светском рату мада се он иселио из поменутог села, купио имање у Добриловићима надомак Прибоја и ту проживео остатак живота. Сахрањен је у сеоском гробљу у Добриловићима.

Значи, ни ова три најрелевантнија документа не дају укупан број и усаглашена имена носилаца овог највишег војног ордена из поменутих ратова. Пажљивим истраживањем дошли смо до коначног податка да је из Прибојског краја дванаест ратника одликовано Карађорђевог звездом са мачевима. Међу њима није Јован Спајић из Батковића који је био у 13 Дринској дивизији као трећепозивац, био учесник Балканских ратова, прошао голготу повлачења преко Албаније, био борац на Солунском фронту, јунак који је четири пута рањаван и вратио се након ослобођења са неколико високих војничких одликовања и Албанском споменицом, али не и са Карађорђевог звездом.

5 *Биографски лексикон Златиборској окрузи*, Удружење Ужичана у Београду, Београд 2006

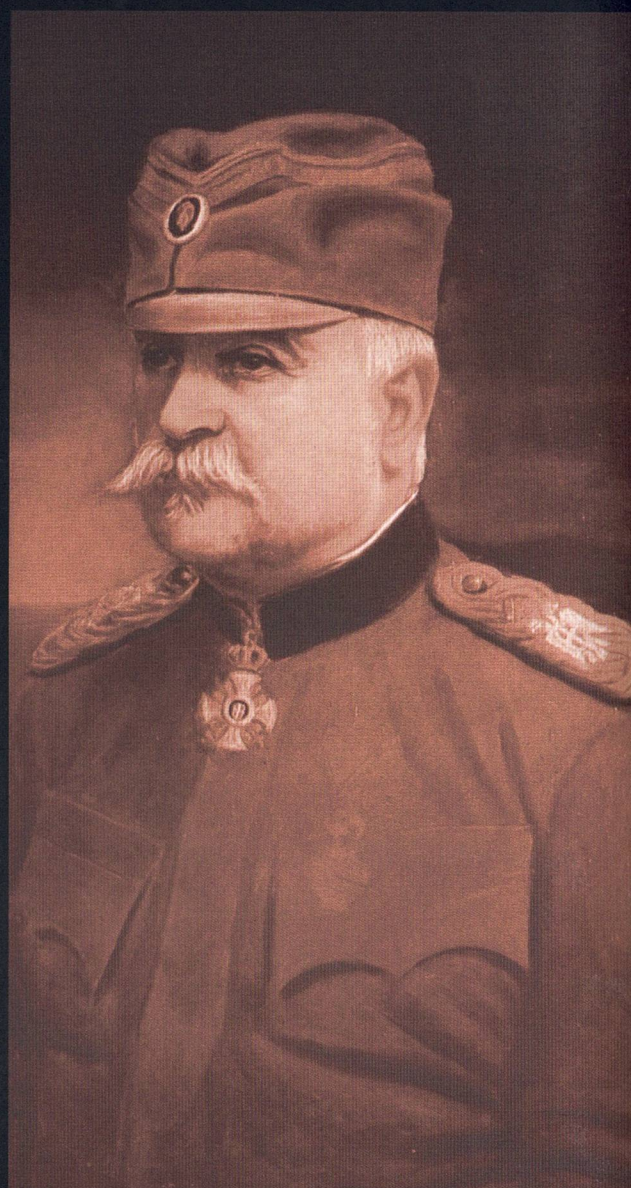
Реієнїи и краљ
Александар I
Карађорђевић,
їавнокомандујући
срїске војске
у Првом свейском райиу

(Раг сликара Паје Јовановића)

Војвода Радомир Пућник

Војвода Степа Степановић

Војвода Живојин Мишић

Војвода Петар Бојовић

Овом приликом, дакле, по први пут се доноси целовито списак носилаца *Карађорђеве звезде са мачевима* са територије данашње Општине Прибој. То су: Бојовић С. Димитрије, Дидановић П. Милисав, Живковић Ж. Крсто, Којадиновић В. Миладин, Лаптошевић С. Видоје, Морачанин Петар, Пантовић М. Лазар, Пенезић Т. Раде, Ружић Т. Крсто, Тришовић Крсман, Чолаковић Л. Назиф и Шиљак Р. Миле.

Почетком XX века „болесник на Босфору“, како је Османско царство називано у Европи, показивао је све веће знаке слабости. Током јесени 1911. године Италија је искрцала своје трупе у северној Африци и у рату са Турцима освојила Триполис и Киренаику. Овај догађај је био сигнал балканским државама да је дошао тренутак о испуњењу вековних тежњи за ослобођењем оних крајева који су још увек били у саставу Турске империје. Створен је Балкански савез који су сачињавале Србија, Бугарска, Грчка и Црна Гора. Први балкански рат започела је половином 1912. године Црна Гора операцијама против Турске. Центрани фронт српске војске (355.000 мобилисаних војника) било је вардарско ратиште, а пратећи Санџак, Косово и Метохија. У октобру и новембру српски војници су однели две значајне победе над Турцима – код Куманова и код Битоља. Заузети су Косово и већи део Македоније. У јесен 1912. године ослобођен је Санџак (Сјеница 25. октобра; 26. октобра Пријепоље; 28. октобра Пљевља; 1. новембра Нова Варош; 5. новембра у Прибој су ушле две чете 4. батаљона 3. прекобројног пука Јаворске бригаде под командом п.пуковника Илије Радивојевића). У Другом Балканском рату (1913), који је поведен због различитих претензија Бугарске и Србије, те незадовољства одлукама Лондонског мировног уговора, најзначајнија битка била је на Брегалници где је Србија поразила Бугарску. Први светски рат (1914 – 1918) настао је као последица крајње заоштрених односа два блока великих колонијалних сила у Европи – Антанте и Централних сила. Србија је била на страни

Антанте. Ратне операције вођене су у Европи, Азији, Африци и готово на свим океанима и морима. Најважнији фронтови били су: западни, источни, балкански и италијански. Главне битке на балканском ратишту су: Церска битка (август 1914), Колубарска битка (децембар 1914), велика офанзива Аустро-Угарске, Немачке и Бугарске на Србију (октобар 1915, након чега се доноси одлука о оступању српске војске преко Црне Горе и Албаније), битка на Мојковцу (јануар 1916). Након голготе током преласка преко Албаније преживели ратници су бродовима пребачени на грчко острво Крф – острво благе климе и бујног зеленила где су се опорављали. Тежи болесници са Крфа су смештани на суседно острвце Видо. У пролеће 1916. године српска војска се пребацује на Солунски фронт и у октобру исте године осваја Кајмакчалан. Септембра 1918. године био је пробој Солунског фронта иза чега следи ослобођење Србије и улазак у Београд 1. новембра. Ову репетицију главних битака изнели смо јер су наши земљаци носиоци Карађорђевог звезда учествовали у највећем броју ових догађаја током свог вишегодишњег ратовања.

А сада реч-две о војним одличјима. Појава војних одликовања у савременом смислу везана је за бројно повећање армија крајем XVII и почетком XVIII века. Одликовањем као посебним знаком јавног признања држава изражава захвалност својим заслужним грађанима за храбра дела, за достигнућа или пожртвовање и лојалност. Под појмом одликовања подразумевају се ордени, медаље и споменице. Највећи ранг имали су *ордени*, као највиши знаци државног признања за заслуге у рату и миру, затим *медаље*, а потом *споменице*.⁶

6 *Орден* (од латинске речи – *ordo*), значи ред, уређење, за верска и световна удружења која су имала утврђена правила (статут). Од XV до XVIII века само је високо феудално племство могло припадати одређеном реду и уживало је одговарајућу титулу и привилегије. Од XVIII века додељивање ордена условљено је углавном личним заслугама, а не титулом и друштвеним положајем. *Медаље* су најпре рађене у металу, те отуд и назив од латинске речи *metallum*. Разни

По угледу на друге европске земље и Србија половином XIX века установљује своја одликовања. Први орден Кнежевине Србије - *Таковски крст* - установио је кнез Михаило Обреновић 1865. године, поводом педесетогодишњице Другог српског устанка. Фебруара 1878. установљен је и *Таковски крст са мачевима* за заслуге стечене у борби за независност и ослобођење Србије. Оба ордена имала су по пет редова. Јануара 1883. године уведена су, уз постојеће, и нова одликовања – *Орден Белој орла* (5 редова) – без мачева за мирнодопске, а са мачевима за ратне заслуге⁷ и *Медаља за војничке врлине* за постигнуте успехе у служби у рату или у миру. После доласка на престо Карађорђевића укинут је орден *Таковски крст*, а као највише војно одликовање установљена је 1. јануара 1904. године *Карађорђева звезда* у спомен на први устанак и војска Карађорђа. Орден је имао четири степена и додељиван је као признање за заслуге према краљу и отаџбини у мирнодопским и ратним условима. Уредбом од 28. јуна 1904. године прописано је да се у Србији може одликовати I степеном 10 лица, II степеном 40, III степеном 150 и IV степеном 300 лица.

догађаји из живота неког народа, града или појединца остали су забележени на малом комаду метала. Инспириране грчким и римским медаљонима, прве медаље биле су округлог облика на чијем је аверсу (лицу) био представљен одређени лик владара, а на реверсу (полеђини) алегоријска представа неког војно-историјског догађаја. Медаља је у данашњем смислу настала у првој половини XV века, и развијала се као самостално уметничко дело. Рађене су од разних врста метала (злата, сребра, бронзе, разних легура). *Споменице* су почасно одликовање нижег ранга којима се обележавају важнији догађаји, годишњице и јубилеји. За разлику од ордена и медаља који се додељују за одређене заслуге, споменице се, углавном, додељују свим учесницима неког догађаја.

- 7 *Орден Белој орла* основао је краљ Милан I Обреновић, а установљен је 23. јануара 1883. године у Спомен проглашења Краљевине Србије. Додељиван је као највиши знак краљевског признања за изузетне заслуге за владарску кућу и за изванредне заслуге у друштвеној служби. Аверс: у медаљону је штит српског грба (крст са четири оцила). Реверс: крунидбени монограм владара MI, а на плавој емајлираној траци која повезује орден са круном је девиза одликовања: 22 ФЕБРУАРА 1882. Медаљон ав. и рв. је уоквирен „бриљантираним“ перластим фризом. Орден је урађен од сребра, позлаћеног сребра и полихромног емајла. Димензија је 80x43 mm. Трака је црвена, плавих ивичних пруга. Уредбом од 24. новембра 1904. године изостављен је монограм MI и натпис: 22. фебруара 1882.

Претпостављамо да данашње генерације не знају или немају довољно информација о одликовању које се назива *Орден Карађорђевог звезде са мачевима*. Његов оснивач је краљ Петар I Карађорђевић, а установљен је 20. октобра 1912. године. Материјал од којег је урађен је сребро, позлаћено сребро и полихромни емајл. Трака је црвене боје. Овај орден се почео додељивати за време Балканских ратова 1912 – 13. године за осведочену храброст и заслуге у рату. Уредбом, овај орден даје се војним лицима за заслуге стечене у рату, почевши са IV степеном, а одликовање вишим степеном није било условљено протоком времена. I (Први) степен ордена био је резервисан само за начелника штаба Врховне команде, као и за команданта Армије. II (Други) степен био је намењен командантима појединих армија, помоћнику начелника штаба Врховне команде и командантима појединих оперативних јединица. Орденом III (Трећег) и IV (Четвртог) степена могли су бити одликовани сви официри у трупи и штабовима оперативне војске, а IV (Четвртим) степеном подофицири, каплари, редови свих позива народне војске и последње одбране. За време Првог светског рата установљен је у Крагујевцу, указом од 28. маја 1915. године, *Војнички Орден Карађорђевог звезде са мачевима* у златној и сребрној класи.⁸ Овим орденом могли су бити одликовани само подофицири, каплари и редови свих позива народне војске и последње одбране. Златна класа урађена је од позлаћене бронзе, а сребрна од посребрене бронзе. Одликовање је на црвеној траци.

8 *Златни војнички Орден Карађорђевог звезде са мачевима* је димензија 60x40 mm. Аверс: у медаљону је штит српског грба и девиза: ЗА ХРАБРОСТ. Реверс: у медаљону је државни грб – бели орао у полету, око кога је прстен са натписом ПЕТАР I и ознака година 1914 -18. Крст и круна су од посребрене бронзе, зраци између кракова крста од позлаћене бронзе, а мачеви од кованог сребра. Трака је од црвене моарираних свиле. *Сребрни војнички Орден Карађорђевог звезде са мачевима* димензија је 60x40 mm. Крст је од посребрене бронзе, зраци између кракова и круне од позлаћене бронзе, а мачеви од кованог сребра. Са траком.

Током Првог светског рата у српској војсци је било и неколико десетина хиљада добровољаца са јужнословенског простора; најхрабрији од њих су такође одликовани овим орденом. Међу носиоцима овог ордена има и официра и војника савезничких армија, тако да се Карађорђева звезда са мачевима убраја у ред највиших светских војних ордена.

Осим ових ордена постојала је и *Медаља за храброст* у златној и сребрној класи установљена 1912. године.⁹ За време Другог балканског рата установљена је *Медаља за храброст* „Милош Обилић“ која је израђивана у две величине – 36mm и 30mm и у две класе – златној и сребрној.¹⁰ *Медаља за ревносну службу* обновљена је априла 1913. године.¹¹ Додељивана је и *Медаља за војничке врлине*.¹²

9 *Златна медаља за храброст* 1912. Оснивач је краљ Петар I Карађорђевић. Установљена је 14. новембра 1912. године. На аверсу је попрсје младе жене у профилу (персонификација Србије), са оклопом на грудима и дијадемом, овенчаном ловоровим венцем. Уз ивицу је натпис КРАЉЕВИНА СРБИЈА. Доле десно испод попрсја је сигнатура Ђ. Ј. (иницијали вајара Ђорђа Јовановића) и година 1912. На реверсу исписана је девиза одликовања: ЗА ХРАБРОСТ. Израђена је од легуре злата, пречника 30 mm. Трака је црвена. Приликом доделе иде и Диплома. *Сребрна медаља за храброст* 1912. На аверсу је државни грб – крунисани двоглави орао у полету са штитом на грудима. Уз ивицу медаље је сигнатура Ђ. Ј. и година 1912. На реверсу, у венцу од лорове и храстове гране је девиза медаље: ЗА ХРАБРОСТ. Са ушицом је и округлом алкицом за траку. Пречника је 28 mm. (Војна енциклопедија, Друго издање, Том 6, Београд 1973).

10 *Медаља за храброст* „Милош Обилић“ установљена је 12. јула 1913. године. Додељивана је за показану и осведочену храброст у Другом балканском и Првом Светском рату. Златна медаља на аверсу има попрсје Милоша Обилића и натпис МИЛОШ ОБИЛИЋ. Реверс: крст са два укрштена мача и ловоров венац у коме је девиза: ЗА ХРАБРОСТ. Испод је сигнатура швајцарске медаљерске радионице Хугуенин (или Huguenin Freres). Израђена је од позлаћене бронзе. Пречника 36 или 30 mm. Трака црвена. Сребрна медаља као претходна, урађена од посребрене бронзе.

11 *Медаља за ревносну службу* 1913. установљена је 19. априла 1913. године. Додељивана је за одличну и ревносну службу на бојишту. Имала је два степена: златни и сребрни. На аверсу *Сребрне Медаље за ревносну службу* 1913. је полувенац од лорове и храстове гране повезан крунисаним штитом српског грба, а у средишту медаље је девиза одликовања: ЗА РЕВНОСНУ СЛУЖБУ. На реверсу је државни грб, крунисани двоглави орао раширених крила са штитом српског грба на грудима и два стилизована цвета крина између канци и репа. Пречник медаље је 32 а рађена је и од 34 mm. Са ушицом је у облику бобице и алком. Посребрена бронза. *Златна Медаља за ревносну службу* 1913. на аверсу има исте елементе као код сребрне, док се реверс нешто разликује – варијанте су две круне на државном грбу и без кринова код орлових канци. Ушице су ваљкасте или прстенасте. Материјал: позлаћена бронза.

12 На аверсу *Медаље за војничке врлине*, у венцу од лорове и храстове гране је девиза медаље: ЗА ВОЈНИЧКЕ ВРЛИНЕ. У надвишењу медаље је полувенац од храстових грана. На реверсу је грб

Војнички орден
Карађорђеве звезде са
мачевима

Фарук Диздаревић
САМО ЈЕ ПРОШЛОСТ ВЕЧНА

Орден Таковски крст

Медаља за војничке врлине

Орден Бели орао

Злајна медаља за храброси
"Милош Обилић"

Златна медаља за ревносну службу

Сјоменица за рај 1912.

Сјоменица за рај 1914-1818.

Сјоменица за рај 1913.

Албанска сјоменица

Балкански ратови обележени су споменицама: *Споменицом раиша 1912.* (Освећено Косово) и *Споменицом раиша 1913. године*.¹³ *Албанска споменица 1920. године* и *Споменица за ослобођење и уједињење 1914 – 1918. године* установљене су 1920. године и односе се на учешће у Првом светском рату.¹⁴

Носиоци Карађорђеве звезде са мачевима, пре свега редови, они који су остали у животу, који су задивили свет витешким подвизима, за

Краљевине Србије. Пречника је 34 mm. Урађена је од позлаћене бронзе. Трака је са бело-плавим уздужним пругама. Додељивана је „За осведочене услуге Краљу и Отаџбини или за ванредно одличну и ревностну службу у време мирно, ванредно или ратно“. О одликовањима видети: *Војна енциклопедија*, Друго издање, Том 6., Београд 1963; *Одликовања – Из збирке Народног Музеја, Ужице*. Концепција изложбе и текст каталога Љубица Мацура, Ужице 1992; Душанка Маричић, *Одликовања Црне Горе, Србије и Југославије 1841 – 1960*. Каталог изложбе – Из збирке Војног музеја Београд, Београд 1994.

- 13 *Споменицу раиша 1912. године* установио је краљ Петар I Карађорђевић 31. октобра 1913. године. Аверс: у полувенцу од лоровових грана је Косово поље са манастиром Грачаницом и натписом: 1912. Уз руб је натпис: ОСВЕЋЕНО КОСОВО. Реверс: двоглави орао са штитом на прсима, уоквирен је лорововим венцем на чијим листовима су написана имена великих победа српске војске: *Куманово, Скопље, Прилеп, Јегрене, Велес, Нови Пазар, Дебар, Шипши, Призрен, Мрдаре, Бишоп, Скадар, Охрид, Сјеница, Дорђан, Љеш, Тешиво, Драч, Елбасан, Приштина*. Пречник је 36 mm. Позлаћена бронза. *Споменица раиша 1913. године* установљена је 5. априла – 25. новембра 1913. године. На аверсу је крст са краљевим монограмом: П I (Петар Први). На полеђини је на крсту ратна година 1913. Са ушницом је и алком. Урађена је од позлаћене бронзе, димензија 41x41mm. Трака је црвена са црним ивичним пругама. Додељивана је свим активним учесницима рата са Бугарском 1913. године

- 14 Оснивач *Албанске споменнице 1920. године* је Александар I Карађорђевић. Установљена је 5. априла 1920. године. Аверс је у облику двоглавог орла са круном у надвишењу. У медаљону уоквиреном лорововим венцем дат је профил краља Александра I са натписом: СВОЈИМ РАТНИМ ДРУГОВИМА АЛЕКСАНДАР. На реверсу, у медаљону уоквиреном лорововим венцем је девиза: ЗА ВЕРНОСТ ОТАЏБИНИ 1915. Димензија је 49x33 mm. Материјал је посребрени цинк и месинг. Трака је зелена са црним ивичним пругама. Пратио ју је документ исписан на папиру. Додељивана је припадницима српске војске и члановима страних мисија који су се повлачили преко Албаније 1915. године. Прати је сертификат на папиру. *Споменица раиша за ослобођење и уједињење 1914 – 1918. године* установљена је 1. децембра 1920. године од стране краља Александра I Карађорђевића. На аверсу је крст са крацима ширим на крајевима и два укрштена мача. У венцу од храстовог и лорововог лишћа је профил владара Петра I Карађорђевића, а око њега натпис: ПЕТАР I КРАЉ СРБИЈЕ. На крацима крста су године 1914. и 1918. На реверсу је крунисани двоглави орао са штитом на прсима; на крацима крста су године 1915, 1916, 1917. Пречник је 34 mm. Радила се од патиниране бронзе. Трака је српска тробојка. Додељивана је припадницима српске и црногорске војске који су учествовали у рату од мобилизације 1914. до новембра 1918. године, као и члановима иностраних војних мисија. Прати је сертификат на папиру.

Црнојорска војска прелази реку Лима у I Балканском рату

Прва молитва на ослобођеној земљи

Престолонаследник Александар у ослобођеном Београду 1918. године

Дефиле српских војника на Place de la Concorde у Паризу 1918.

себе нису тражили никакве привилегије. Многи од њих „осакаћени и болесни, прерано остарели, вратили су се својим опустошеним домовима и наставили давно прекинуте послове. И подвизи и жртве за њих су били природна ствар и само њихова дужност“, како каже Т. С. Влаховић. Слично је било и са јунацима из Прибојског краја: од њих десет седам се вратило у своја села, на своја имања, један је по свој прилици заувек остао на неком од стратишта Солунског фронта, један се запослио као скромни поштарски службеник, а десети је радио најпре као сметлар на улици, а потом био пристав у прибојском среском надлештву.

Према носиоцима овог највишег ордена за храброст, након завршеног рата и стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, било је несхватљиве назаинтересованости и неправди оних који су им по природи ствари били дужни помоћи, чак и према онима који нису имали никакве имовине или им је она у рату уништена. Тек 1938. године, две деценије након завршетка рата, носиоци Карађорђевог звезде са мачевима, официрског и војничког реда, или њихови ближњи добили су месечну накнаду од 300 динара. После Другог светског рата у правима су изравнати са носиоцима *Партизанске споменице 1941*. Касније, кад их је већина већ помрла њихова права су изравната са правима носиоца Ордена народног хероја Југославије.¹⁵

Овом тематиком, речено је, до сада се најозбиљније позабавио проф. Томислав С. Влаховић. Након вишегодишњег истраживања током којих је консултовао све релевантне адресе које имају дотицаја са овим, али и обавио на стотине разговора са потомцима и родбином носилаца овог одличја, штампао је 1989. године књигу под насловом *Вишезови Карађорђевог звезде са мачевима*. Она је за сада најинформативније дело

15 Томислав С. Влаховић, *Вишезови Карађорђевог звезде са мачевима*, Београд, 1989.

о овој теми. Али и она има, већ је речено, мањкавости јер њен списак није целовит. Овим радом он ће за више имена бити допуњен. Пре њега новинар Милан Шантић сакупио је свега 52. биографије славних ратника и објавио их 1938. године у књизи *Витјезови Слободе*, у којој се не помиње ни једно име са прибојског подручја.

Радећи на овој теми консултовали смо све доступне податке у публикацијама и архивама, али су они штур и непотпуни кад су у питању носиоци Карађорђевог звезде из Прибојског краја, па смо тежиште дали контактима и разговорима са потомцима наших јунака, као и једним бројем памћеника. Захваљујући њима дошли смо до појединих неопходних података (биографија, фотографија, одликовања) те им овим путем захваљујемо. Морамо рећи да се умало није закаснило јер у неким случајевима ни најближа родбина није нам могла дати тражене податке, па смо до њих долазили посредним путем. У временском раздобљу од преко девет деценија један број одликовања и пратеће документације није се сачувао.

Овим путем изражавамо захвалност сарадницима Ибрахиму Ћати Хасанагићу, Станимиру Ацу Живковићу и Звонимиру Гознику. И захваљујемо академским сликарима Раду и Мирчету Верговићу. А посебно захваљујемо Саву Дерикоњићу, директору Завичајног музеја из Прибоја, на подршци и што је омогућио штампање овога рада. Тако ће једна интересантна и важна, али скоро заборављена страница из бурне историје Прибоја, бити у последњем трену сачувана за будућа поколења.

Прибој, 9. јун 2009.

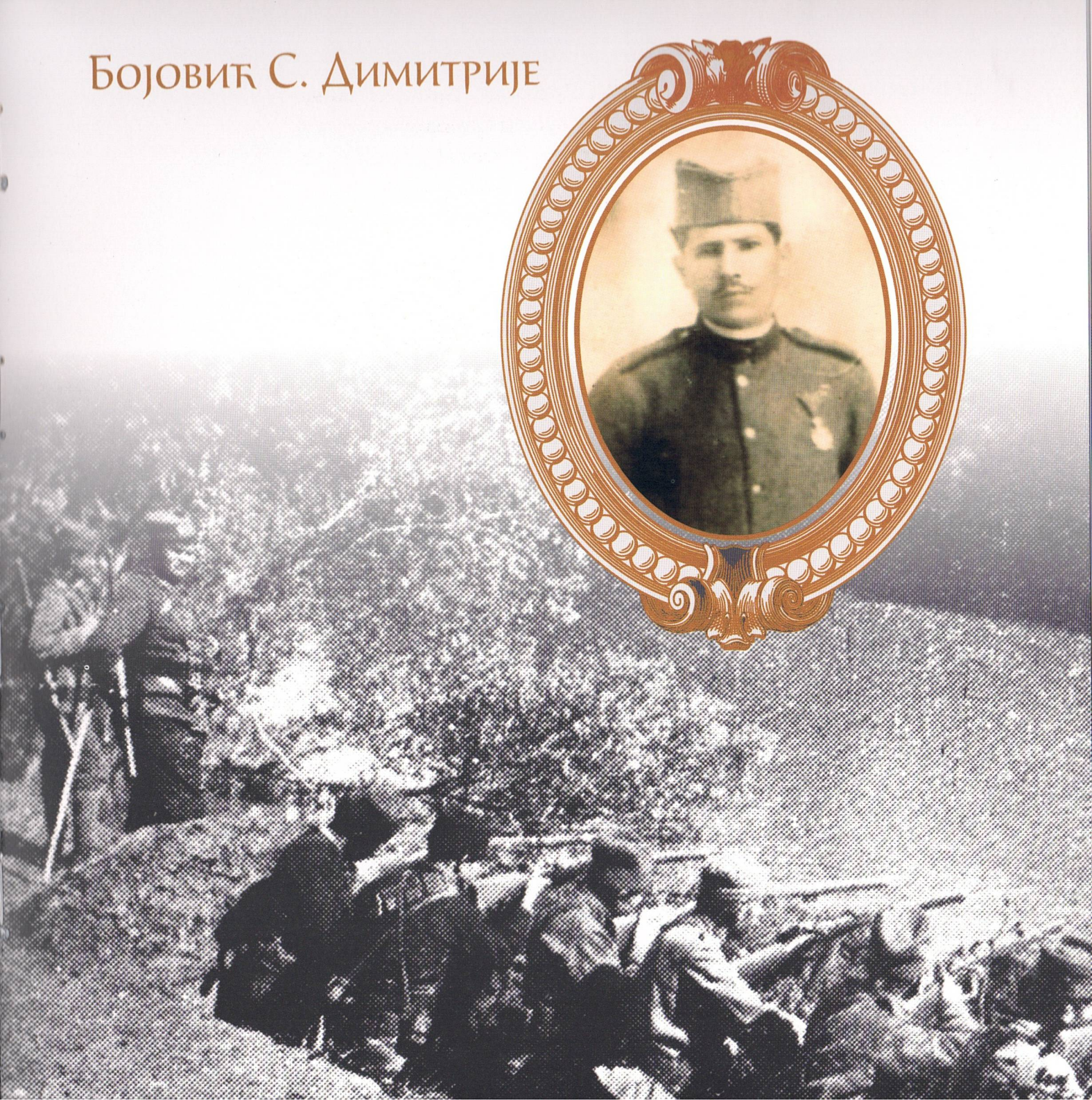
Фарук Диздаревић

Носиоци *Карађорђе*ве звезде
из Прибојске општине

БОЈОВИЋ С. ДИМИТРИЈЕ

Димитрије С. Бојовић (1888 – 1931, Прибојска Голеша, општина Прибој), млађи је син Савков. Са старијим братом Новицом борио се у Балканским ратовима и у Првом светском рату. У Балканским ратовима прошао је славом овенчана ратна поља од Куманова до Брегалнице. У бици на Колубари (крајем 1914) Новица је био рањен у лакат десне руке па је демобилисан, а Димитрије је наставио ратовање. Приликом оступања српске војске Димитрије је са својим земљацима Саватијем Буквићем, Млађеном Шалипуром, Перком и Ристом Пијевцем прешао Албанију. Колоне војника вукле су се по залеђеним стазама. Помодрелих лица и потиштених душа ишли су напред и само напред, ни сами не знајући куда. Сваким даном бивало је све горе. Што се дубље улазило у дивље кршеве и пело на веће висине било је све опасније. Снабдевање храном било је лоше. Често се добијало само брашно које се јело пресно јер се није имало времена ни услова да се прави хлеб. Кад су стигли на Крф бројно стање његове јединице било је преполовљено.

Димитрије је био човек постојаног карактера, хладнокрван и искрен. Истакао се посебно у бици на Кајмакчалану против Бутара, као и на Чеганским планинама и Горничеву 1916. године. Тешко је рањен и преко туниског града Бизерте, где је била француска болница, послат у Француску на лечење. Залечен враћа се у родно село у којем је провео остатак живота уживајући велики углед у својој средини и крају.

Женио се два пута – са Анђом (рођ. Софијанић, умрла 1913) имао је кћер Миљу, а са Василијом (рођ. Дивац) Драгомира, Борку, Лепосаву, Миливоја и Милана. Био је добар родитељ и узоран домаћин. Димитријева деца су помрла али су иза себе оставила бројно потомство.

За показано јунаштво у ратовима за ослобођење и уједињење Димитрије Бојовић је одликован Споменицом за рат са Турском 1912., Споменицом

Успомена из Грчке

Фарук Диздаревић
САМО ЈЕ ПРОШЛОСТ ВЕЧНА

за рат са Бугарском 1913., Сребрним војничким Орденом Карађорђеве
звезде са мачевима и Албанском споменицом 1915. са Медаљом за
верност Отаџбини.

Сахрањен је у породичном гробљу Бојовића на
Растини.

*Гробови Димијрија и његовог
најстаријег сина Драгомира - Драга*

На овом месту у Прибојским Голешима рођен је Димијрије

ДИДАНОВИЋ П. МИЛИСАВ

Милисав П. Дидановић (Јабланица, 1890 – 1956, Добриловићи код Прибоја), од оца Петра и мајке Милице рођен је у селу Јабланица. У родитељском дому израстао је у стаситог и снажног младића, питоме нарави. Оженио се Винком (рођ. Рајовић), а убрзо након женидбе кренуо у рат. Током ратне 1913. године био је у саставу IV пешадиског пука кадровског „Стефан Немања“. Са својом јединицом почетком Првог светског рата борио се на Вишеградском фронту. У борби са аустроугарским снагама на Бујаку, средином августа 1914. године, посебно се истакао јунаштвом те је одликован Сребрном Медаљом за храброст „Милош Обилић“. Нешто касније, исте године, у бици код Пожеге нарочито се истакао „приликом прогањања непријатеља из наше отаџбине“. За те заслуге, али и раније показану храброст, поднаредник Милисав Дидановић биће одликован Златним војничким Орденом Карађорђевог звезде са мачевима. Као неустрашиви борац потврђиваће се и у каснијим борбама које се премештају са вишеградског и ужичког ратишта ка долини Мораве и Белице.

Када је IV пук кадровски, по наређењу Врховне команде, измештен са Вишеградског фронта у Пожаревачки крај и стављен на располагање Трећој армији, на положају Кукавица код Лесковца Милисав ће 26. октобра 1915. године бити рањен у леву ногу и руку и заробљен. Кад су нешто прилечене ране биће спроведен у немачки логор где ће провести наредне три године.

Након потписивања примирја вратио се у родно село. Обзиром да га супруга Винка није сачекала већ се у међувремену удала за другог човека, Милисав се поново жени, овога пута Милевком (рођ. Лаловић) са којом ће имати сина Милоша и кћер Радину. Одлази из Јабланице и купује имање од 24 ха од породице Потуровић, у прибојском селу

Добриловићима, на левој обали Лима, удаљеном од града 4 – 5 km. Ту са породицом организује срећен живот.

Током Другог светског рата, кад су Немци окупирали Прибој, Милисава окупатори хапсе и поново шаљу у заробљеништво. На изненађење установиће да га Немци смештају и овога пута у исти логор у којем је током ранијег рата провео три дуге године.

*Део панораме
широјаној села
Добриловића*

Издржаће Милисав и ово заробљеништво и вратити се у своје Добриловиће. Умреће релативно млад, у 66. години живота. Покопан је у гробљу Рудина главица у Добриловићима.

*Славомир Божанић на гробном месту своја комшије Милисав Дигановића
(снимак Звонимира Гозника)*

ЖИВКОВИЋ Ж. КРСТО

Крсто Ж. Живковић (Поблаће, 1895 - 1970, Живинице). У Матичној књизи која се чува у архиви Општине Прибој уписано је: Крсто Живковић, син Живка и Стане (дев. Поповић) рођен је 27. септембра 1895. године у Поблаћу. Његови родитељи имали су и Милутина, Савету и Видну и још шесторо деце која су рано помрла. Почетком Првог светског рата, 1914. године, као деветнаестогодишњи младић, мобилисан је од стране Српске војске. Учествовао је у низу битака које је водила српска војска показавши изванредну храброст, сналажљивост и друге војничке врлине. У борби са Бугарима на Солунском фронту, као редов 22. пука, дана 13. XI 1916. године бива тешко рањен у леву ногу. Рану није могло санирати медицинско особље у Солуну с тога је транспортован у болницу у Бизерти. После прегледа лекарски конзилијум констатује да га треба као тежак случај послати у Француску на даље лечење. Доктор Чеда Ђурђевић, који се тада налазио у Паризу, успева да му се лева нога не ампутира.

Након рата и залечених рана враћа се у родни крај, на породично имање у Живиницама, и 1919. жени са Миљом (рођ. Ђукић) са којом је имао три сина: Милорада, Живка и Божидара. Кад је остао без супруге оженио је Цвијету (рођ. Кујунџић) са којом је имао децу: Стану, Станимира и Предрага. Последице задобијених рана носио је до смрти; до краја живота остао је инвалид

Био је писмен човек, изузетно угледан домаћин у свом крају. Обилазио је пријатеље и комшије те силазио у Сјеверин, Рудо и Прибој на коњу седланику. Волео је гусле које је радо узимао у руке. Његове гусле се сада налазе у Салцбургу, у приватној колекцији.

Након Другог светског рата обављао је функцију председника Месног народног одбора у Сјеверину. Инвалидска комисија при Штабу Прве

Снимак из Француске,
након изласка из болнице

Фарук Диздаревић
САМО ЈЕ ПРОШЛОСТ ВЕЧНА

армије решењем бр. 7696/46 од 21. маја 1947. године потврђује га као признатог ратног војног инвалида IV групе са свим припадностима који из тога следе.

Носилац је Златног војничког Ордена Карађорђевог звезде са мачевима, Албанске споменице 1920., Медаље заслуга за народ. Остала одликовања, дневнички записи и друга документација, држани у дворишној згради покрај породичне куће, изгорели су у пожару крајем осамдесетих година прошлог века.

Умро је 7. маја 1970. године и сахрањен је у гробљу у Сјеверину. Живи су му три сина и кћер.

С лева, стоје: Крстио, сукруја Милица, син Милорад, Анђа Церовић (Миличина снаја), у првом реду син Божидар и браћин Милорад - Мијо

Његово Величанство
АЛЕКСАНДАР I
 по милости Божијој и војни народној
 КРАЉА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Елатовало је указом Својим од 6.
 Новембра, 1921 год. Ф.Д. № 49221, на предлог
 Министарства Војне и Морнарице, а на
 основу Указа од 5. Јуна, г. 1920 год. Ф.Д.
 № 151855, за верност Стојцини 1915 год.
 одликовати Свога ратног друга:

и са редом 3. класе *Живковић Крсћу*

Албанској Споменници,

што му овим потврђује

Канцелар Краљевских Ордена.

К.О. №

14 јуна 1921 год.
 у Београду

Секретар
 Канцеларије Краљевских Ордена

Указ краља Александра I
 о додели Албанске споменнице
 Живковић Крсћу

*Станмир - Ацо њоред гроба својих родишеља
(снимак Звонимира Гозника)*

Којадиновић В. Миладин

Миладин В. Којадиновић, (Рача, 1898 - 1968, Ужице), од оца Вука, рођен је 1898. године у прибојском селу Рача. Миладинов отац Вук преселио се са породицом у Мокру Гору, а стриц Петар остао је да живи на породичном имању. После стричеве смрти Миладин је наследио његово имање у родној Рачи.

Ступио је у Граничну трупу 24. децембра 1913. године и наставља у тој војној формацији и након избијања Првог светског рата, до 1. марта 1916. године када је на Крфу донета одлука да се она расформира. Истога дана је упућен у припадајућу му јединицу 2. чете 2 батаљона резерве пешадијског пука. Поново је 5. новембра 1918. године распоређен у граничну службу, са чином поднаредника, у којој остаје до 5. јануара 1920. године. Тада је, по свом захтеву, отпуштен из поменуте службе.

По повратку кући завршава бојацијски занат у Ужицу (Еснафско писмо бр. 21. од 3 маја 1922. гдине) и потом отвара сопствену бојацијску радњу. Након извесног времена затвара радњу и добија запослење у Сарајеву, у поштанској служби. Ту остаје до избијања рата 1941. године, одакле поново долази у Ужице и ради као службеник поште у том граду.

Током Другог светског рата помагао је НОБ, па је због тога отпуштен из службе. Након завршетка рата радио је краће време у ужичкој пошти, одакле 1946. године прелази на рад у пошти у Прибоју. На тим пословима остаје до краја радног века.

Био је ожењен Загорком (рођ. Чечарић) са којом је имао сина Момчила и кћери Милицу и Зорицу. Сахрањен је на ужичком гробљу Крчагово.

Миладин Којадиновић је носилац Војничког Ордена Карађорђеове звезде са мачевима и других одликовања, а међу њима и Албанске споменице бр. 7517 од 23. новембра 1921. године.

Поїлед на Рачу

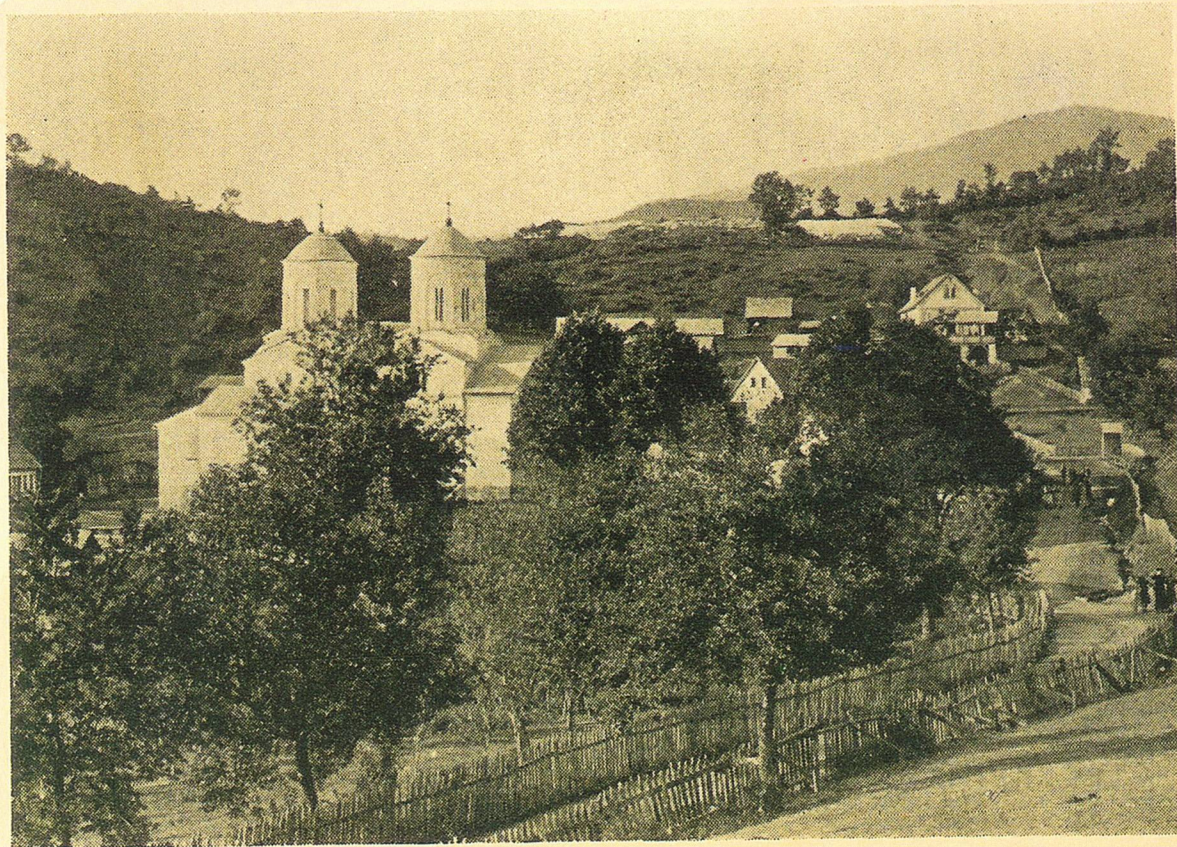
ЛАПТОШЕВИЋ С. ВИДОЈЕ

Видоје С. Лаптошевић (Бања, 1896.). Видојев отац Сретен имао је, поред сина јединца, и три кћери – Радојку и Гору, док се трећој не зна име. Основно образовање стекао је у школи на Бањи, а потом се уписао у Подофицирску школу у Крагујевцу. Негде у то време умиру му оба родитеља.

У војску је ступио као добровољац-питомац из поменуте војне школе. Био је активни пешадијски наредник Треће чете, Другог батаљона Моравске дивизије. Са својом војском прешао је албанска беспућа. Из луке Валона пребачени су бродом до прихватног логора на Крфу, у Јонском мору, који су организовали Французи. Након четири месеца опоравка, маја 1916. године укрцани су у брод „Неро“ и кренули за Солун. Смештени су у логор Галатиште где су два месеца обучавани руковању новим оружјем, а онда, опорављени, обучени у нове униформе и наоружани упућени су на Солунски фронт. Видоје је учествовао у борбама за освајање врха Кајмакчалана и затим ослобођења Битоља 1916. године. За показану храброст на бојном пољу одликован је Сребрном медаљом „Милош Обилић“ за храброст 1912. и Златним војничким Орденом Карађорђевог звезде са мачевима. Носилац је и Албанске споменице 1920.

Након завршетка рата продаје своје имање Милану Жарковићу из Бање и одлази у Ниш. Даље се образује и почетком педесетих година прошлог века појављује се у Прибоју. Као школованог човека власт га упошљава у угоститељству. Несталног духа, није се ту дуже задржао и након две године одлази из Прибоја. Једни кажу да се вратио у Ниш, а други веле да је одселио у Сарајево. Кратко је био у браку и нема директних потомака. Његови рођаци (Добро, Спасоје и Новак Лаптошевић) не знају кад је и где умро и где му је гроб.

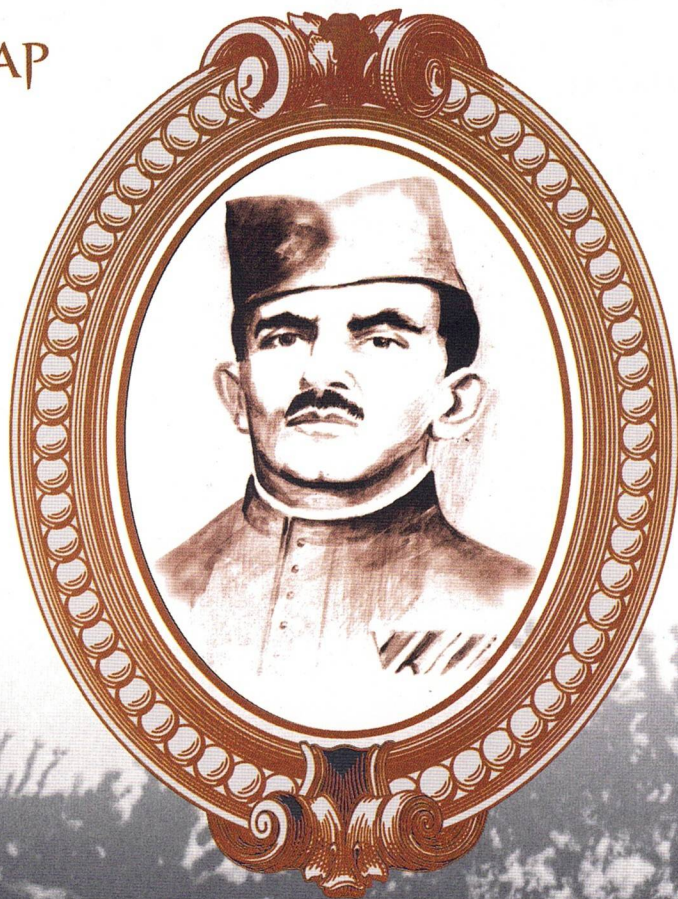
Р. ЦУЦИЋ, ХОТЕЛИЈЕР

ПРИВОЈ - БАЊА НА ЛИМУ

Панорама Бање

Морачанин Петар

*Портрет Петра
Морачанина дело је
академског сликара
Николе Раговића*

Петар Морачанин (1892, Сјеверин, општина Прибој). Негов отац је из Црне Горе дошао у Сјеверин и ту се населио. Петар Морачанин је учесник свих ратова од 1912. до 1918. године. У рат 1912. пошао је добровољно. Са собом је понео крагујевачку брзометку која је „била у кући“. Није се раздвајао од своје пушке ни у једном од Балканских ратова. После успешно окончане Кумановске битке (1912), пошло се на освајање Једрена (1913). Ефикасна ватра српских топова принудила је команданта Једрена Шукри - пашу да преда град који је бранило 60.000 војника.

Након Балканских ратова укључује се у одбрану отаџбине у Првом светском рату. Током преласка преко Албаније колоне су нападали качаци, комитске банде хушкане од Аустријанаца. Обневидели од глади људи су жвакали суво лишће. У животу су остајали они који су успевали да пронађу шаку необраних шипурака, трњина или глогиња. Беспомоћни су остајали поред пута и погледима без наде испраћали колону. Гробовима је обележен пут куда је пролазила српска војска. Стигли су у Скадар, а онда је командовано да се пређе река Маће и иде ка Драчу. Из ове луке су бродом „Јонија“ пребачени на Крф. Петар се тешка срца растао са старом пушком, која му је толико пута спасила живот, кад је српска војска наоружана савременом француском пушком са три метка.

Својим држањем Морачанин је импоновао саборцима у јединици, био је омиљен међу друговима, узданица претпостављеним. Нарочито се истакао у бици на Малка Нице на Горичеву 1916. године, када је за показану храброст предложен за одликовање. Предложили су га његови саборци из јединице. У следећој бици, нападу на Камениту Гору, добио је похвалу од команданта Прве армије Петра Бојовића.

Одликован је Споменицом за рат с Турском 1912., Споменицом за рат са Бугарском 1913., Споменицом за ослобођење и уједињење 1914 – 1918., Златним војничким Орденом Карађорђевог звезде са мачевима., Орденом Белог орла са мачевима V степена и Орденом Југословенске круне. Носилац је и Албанске споменице 1915.

По свој прилици положио је живот за отаџбину. Нема података да се након завршетка рата вратио у Сјеверин, нити информација о његовој послератној судбини.

Сјеверин

ПАНТОВИЌ М. ЛАЗАР

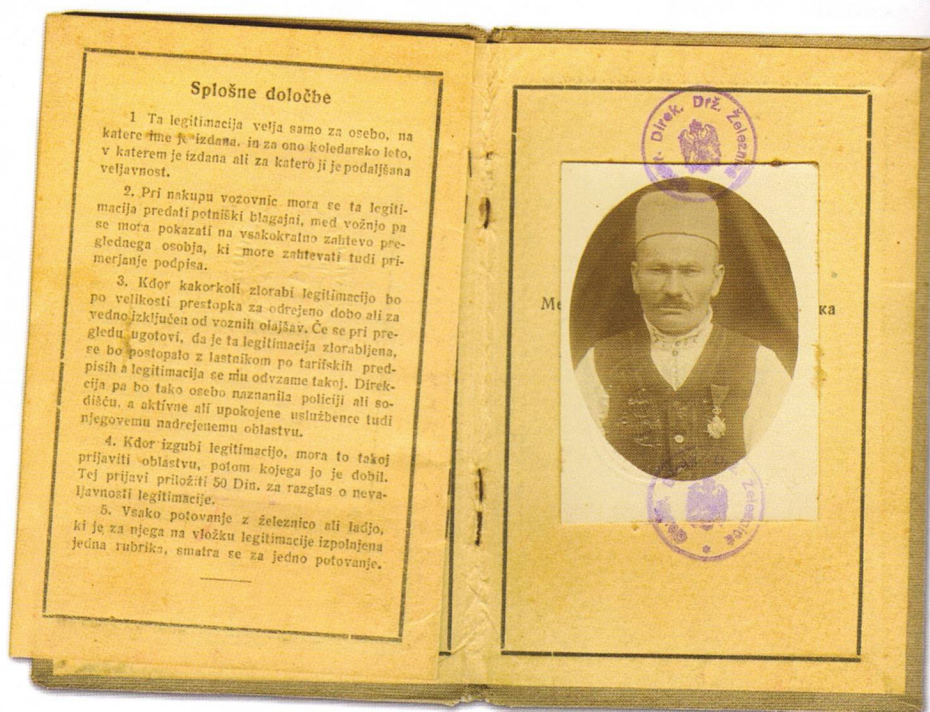

Лазар М. Пантовић (1891 – 1957, Пантовићи, Бања). Земљорадник. Учесник је ратова од 1912. до 1918. године. Учесник је битака на Церу и Гучеву у саставу 14. Прекобројног пука. Храбро се борио у оба Балканска рата и у Првом светском рату.

Лазар је нерадо причао о тешким данима рата. Ипак у сећању његових потомака остао је упамћен један драматичан догађај, испричан у некој ноћној седељци или у прилици када је за то имао јак разлог. Од његових синова Татомира и Светомира забележили смо следећу причу:

„После Церске битке (августа 1914) у једном селу близу Дрине, у некој школи, био штаб и ту био војвода Степа (Степановић). Ту био и Лазар. Изненада нападне Шваба, они се разбеже из школе у којој остане застава. Ко ће се подухватити да врне заставу? Оде Лазар са Радом из Бедрине и Капетановићем из Бистрице и још шест војника. У извидницу. Прикраду се школи и у њој затекну Њемце како кувају оброк. У школи осветљење са карбит лампом. Упадну са бомбама у рукама. Настане тајац, Лазар зграби заставу из угла. Тада настаде борба прса у прса. Ране га бајонетом у главу, десну плећку и слабину. Након тог догађаја побегне у неки поток и сакрије се у купињаку. Ту проведе четрнес дана и ноћи. Глад га морила. Жвакао во-

Документ за
повлашћену
вожњу носилаца
Карађорђевог звезде

сак што му мајка дала при поласку у војску. Тако дневно жвакао да завару глад. Ране почеле да смрде. Лечен је у Призрену и претекао. Сво време чувао заставу. Тражио да види војводу – рекао му за заставу и извадио је крваву. Трубе свирале збор на ливади, дигли га на сто и војвода држао говор о јунаштву и рекао да ће дати орден. Потом постао војводин посиљни“.

Одликован је Златним војничким Орденом Карађорђевог звезде са мачевима. По завршетку Првог светског рата вратио се у родне Пантовиће у којима је проживео остатак живота.

Женио се два пута. Прва жена била му је Борка (рођ. Тришовић) са којом је имао тринаесторо деце – пет синова и осам кћерки. Друга жена звала се Милијана (рођ. Гордић). Са њом је имао шесторо деце – четири сина и две кћерке.

Умро је у 65. години живота и сахрањен у месном гробљу.

Царского Величества
АЛЕКСАНДРА
 по милости Божией и воли народной
 Царя Сербии
АЛЕКСАНДРА
 Наследник Престола

благоволено је потписати следши Указ
 о додели ордена Карађорђевог Звезде
 Лазару Пантовићу

Лазар Пантовић

НАШИМ ЗЛАТНИМ ВОЈНИЧКИМ ОРДЕНОМ
КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ
 са ланцетом

г. 1920. год. Министар војне изврши овај Указ
 15 јуна 1920. год.

Министар Војне: *Александар ср.*

Министар Краљевског ордена: *Тодор*

Н.С. № 1000/20
 15 јуна 1920. год.
 у Београду

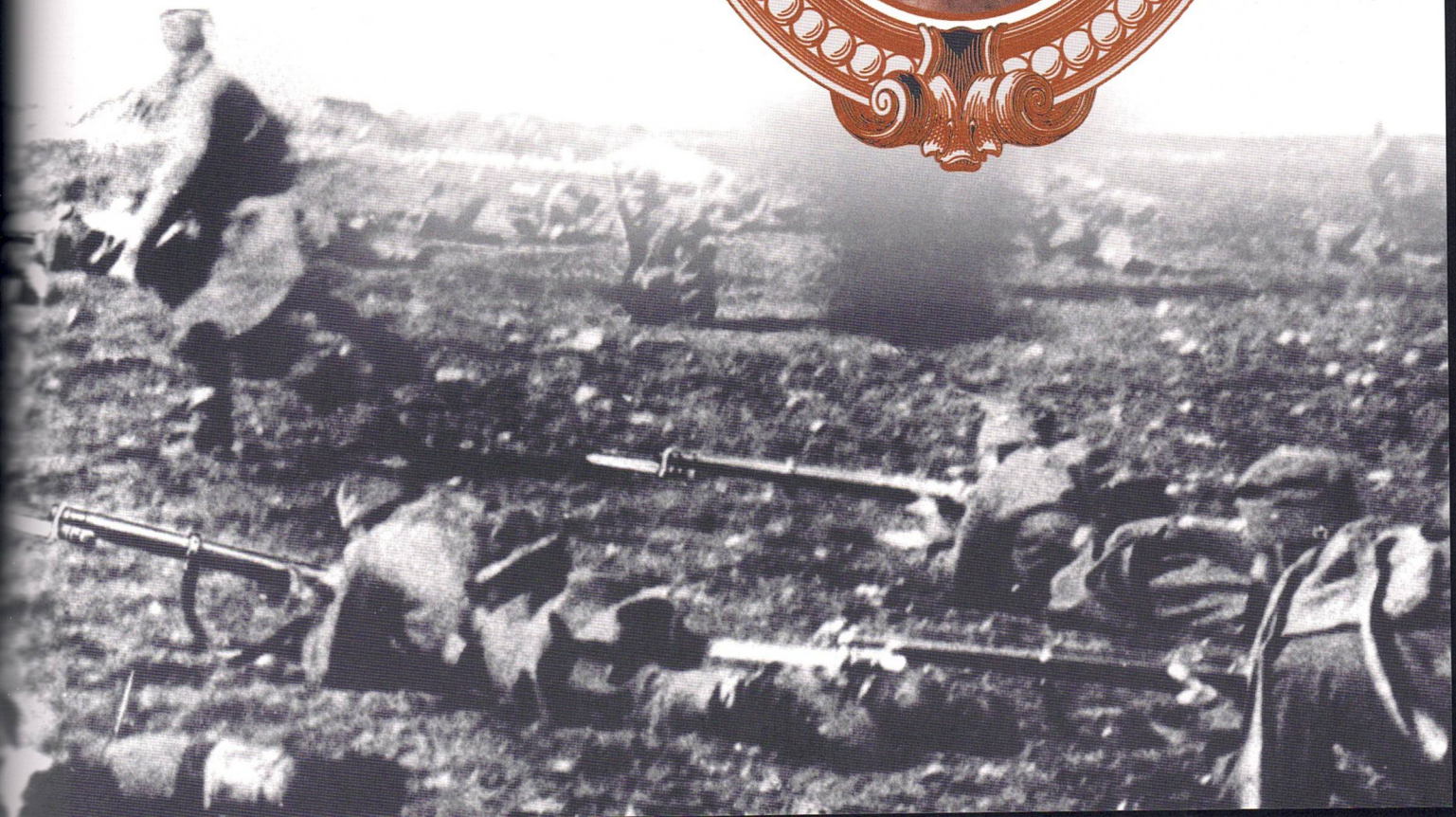
Секретар
 Министарије Краљевског ордена

Министар Краљевског ордена
 Генерал

[Handwritten signatures and stamps]

Указ о додели ордена
 Карађорђева звезда
 Лазару Пантовићу

ПЕНЕЗИК Т. РАДЕ

Раде Т. Пенезић рођен је 1888. године у селу Лунићи као једно од шесторо деце Томе и Станице (рођ. Пенезић). Са непуних осамнаест година, заједно са старијим братом Ранком, Раде је мобилисан у војску. Након извесног времена Ранко се вратио а Раде наставља ратовање у Балканским и затим Првом свеском рату. За дванаест година проведених у војни преживео је многе страхоте али и исказао изузетну храброст. Учесник је повлачења српске војске преко Албаније. Према сећању његових потомака Карађорђеву звезду је добио на Солунском фронту. Након једне битке Раде је са групом ратника стајао на трашеји – рову када је један бугарски војник покушао да отме српску заставу. Након борбе прса у прса Раде је непријатељског војника савладао, заробио и одвео команданту у шатор.

Након пробоја Солунског фронта (план је разрадио војвода Живојин Мишић) српска пешадија је за само седам дана прешла Вардар, ослободила Скопље и кренула на исток, ка бугарској граници. Бугарска је одмах потписала капитулацију. Почетком октобра савладана је и немачка војска код Ниша. До краја месеца ослобођена је цела Србија. Раде је свакако учествовао у овим операцијама.

По повратку кући оженио се Видом (рођ. Бјеловић) из Лунића. Изродили су деветоро деце – кћерке Новку, Миломирку, Милевку, Босиљку, Ленку и Витомирку и синове Димитрија, Светомира и Татомира. Осим Новке и Димитрија, остали су живи. Од потомака Раде има још 23 унука и 25 праунука. Бавио се је земљорадњом на породичном имању.

Раде је био частан човек кога су мештани поштовали. Увек је био спреман да помогне и дадне савет. Биран је за кмета у селу и у неколико наврата био је поротник у прибојском Општинском суду.

Сећање на славној прејшкa - слика и одликовања на зиду њорoдичне куће

Лунићи

Гробно мeстo Рaдa и њeгoвe сyпpyгe
(у првoм плaну)

Ружик Т. Крсто

Крсто Т. Ружић (Ђуровско брдо, 1892 – 1943, Добриловићи). Тривко Ружић са Ђуровског брда, у коме је живело братство Ружића, пресељава се са породицом почетком XX века у Добриловиће, пространо село на левој обали Лима, на део поклоњеног му црквеног имања. Ту је саградио скромну кућу. У овом склонитом и питомом селу одрашће Крсто и брат му Ратко. Баш кад је стасао изби Велики рат и Крсто крену у одбрану отаџбине. Распоређен је у 14. пешадијски пук II позива. У лето и јесен 1914. српска војска је извојевала две блиставе победе над аустро-угарским снагама (Церска и Колубарска битка). Током прве године ратовања Крсто се истицао и добио чин каплара. После ових пораза за команданта аустријске Балканске војске постављен је надвојвода Еуген Аустријски. Он је предузео опсежну припрему за нову офанзиву против Србије и Црне Горе. Извесно затишје на фронту почетком 1915. године и српска Врховна команда је искористила за бољи размештај, одмор, попуну јединица и припреме за нове операције. Међутим, и поред овога на фронту је било окршаја између зараћених војски.

Негде у близини Шапца, на једном узвишењу, у пролеће 1915. године Швабе поставиле митраљеско гнездо и непрестанице туку по српској војсци, спречавајући јој кретање. Са те добро изабране коте поубијаше и порађаваше много наших војника. Стиже наредба из команде: митраљез се мора ућуткати. Задатак је поверен Крсту и он крену. Митраљез утихну, а Крсто се у јединицу врати са заробљеним митраљезом, и главом швапског митраљесца.

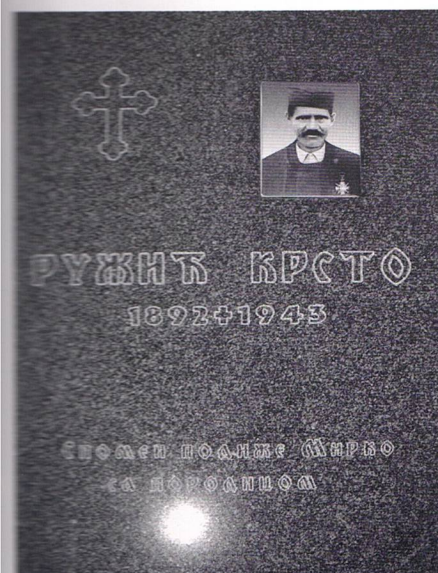
Указом ФАО. БР: 11102 од 15. јуна 1915. године Ружић Крсто одликован је Златним војничким Орденом Карађорђевог звезда са мачевима.

По завршетку рата Крсто се вратио у Добриловиће и убрзо оженио Симаном Милошевић из суседног села Мажића. Изродили су троје

Добриловићи

деце – две кћерке Зору и Раду и сина Богдана. Своја права на месечну надокнаду од 300 динара остварио је 1938. године (Закон о одликованима Орденом Карађорђевог звезде ступио је на снагу и почео се примењивати тек од 1. IV 1938. године) и није их дуго уживао – умро је 1943. године. Сахрањен је у гробљу на Рудиној главици у Добриловићима.

Крстов орден са Указом и документација налазе се и чувају код потомка Мирка Ружића.

*Надгробни споменик и Карађорђевог звезда
Крста Ружића*

Р Е Ш Е Њ Е
Министра Војске и Морнарице
Краљевине Југославије.

Као надлежног за одређивање новчаних награда по §.19. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима. -

РУЖИЋ Т. КРСТО, земљопоседник из села Добриловића, срез Прибојског, бановине Зетске, молбом од 14. Марта 1938 године, тражи да му се на основу поднетих докумената одреди новчана награда по §.10. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима. -

На основу §.19. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима, расмотрио сам цео предмет на сам нашо:

1/. Да се из уверења Ауторитета одлука овог Министарства А.Б.Бр: 26649 од 7. новембра 1935 године, види:

а/. Да је Ружић Т. Крсто родом из села Добриловића, срез Прибојског, бановине Зетске. -

б/. Да је за своје личне храброст и пожртвовање на бојном пољу у рату против Аустро Угарске 1915-1916 године, указом К.В.Бр:11102 од 14. јуна 1915 године као каплар 14. пешадијског пука II. позива одликован значајним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима. -

2/. Да именовани није осуђиван на казну робије, заточења и на ка затвора односно строгог затвора и са губитком чиних права, што се види из решења Државног тужилаштва у Пријеполу К.В.Бр:66 од 7. марта 1936 године, и уверења Окружног суда у Пријеполу К.В.Бр:48 од 9. децембра 1936 године. -

3/. Да именовани није испунио из нашег држављанства и да није ступио у службу које стране државе, што се види из уверења Начелства срез Прибојског бр:1484 од 5. марта 1938 године. -

4/. Према изнетом у тач. 1. овога решења, именовани испуњава све услове за одређивање новчаних награда у годишњем износу од динара 3000. односно месечних 300. три стотине, сходно §.10. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима. -

5/. Да новчана награда по овоме решењу има тежи на основу §.10. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима почев 1. IV. 1938. првога априла 19-тридесет осме године. -

6/. Да новчана награда припада по §.10. и 14. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима. На основу ових наредби

ног и §.19. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима

РЕШАМ:

ДА СЕ РУЖИЋУ Т. КРСТУ, земљопоседнику из села Добриловића, срез Прибојског, бановине Зетске, издаје из државне касе и име новчана награда месечно динара 300. три стотине. -

Новчана награда му се издавати д 1. IV. 1938 - првога априла, хиљаду девет стотина тридесет осме године па све док и наступи који од случајева предвиђених у §.17. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима. -

Решење ово по добијеној сагласноси Главне Контроле са налогом за исплату новчаних награда послати Контролно-буџетском одељењу овог Министарства, а један примерак решења оставити именоване. -

Противу овога решења може се поднети тужба непосредно код Државног савета у року од 30. дана, од дана пријемарешења. -

Текст по §.23. Закона о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима није исплаћена. -

Решено у Министарству војске и морнарице /сулско одлење - Пензионот отсек С.Бр:15656 од 1. Јуна 1938 године, у Београду. -

ШЕО ОТСЕКА,
Артилер. потпуковник,
/потпис нечитак/

По овлашћењу,
Министар војске и морнарице
помоћник,
Дивизијски генерал,
/потпис нечитак/

Са овим сагласила се је Главна
Контрола одлуком бр:83887 од 20.
јуна 1938 године. -
С.Бр:17202
23. јуна 1938 год.
Београд.

ШЕО ОТСЕКА,
Потпуковник,
/потпис нечитак/

Издајемо данас трећег јула 1938 год.
/м.п./ предао: МИЖО ВРАНИЋ с.р.

Суд потврђује, да је овај од стране - ~~орен~~
израђених препо сагласно са својим споразумом,
који се састоји од 1 т.б. одшта на
коме је изнети такође ~~дан~~ у
§.23. зак. о одликованима орденом Карађорђевог звезде са мачевима.
Орски суд у Прибоју, одла ~~7~~
дан 4. јула 1938 год.

P-108/38

Факсимил Решења којим је Крсто, као носилац
Карађорђевог звезде, добио 1938. године пензију

Тришовиќ Крсман

Тришовић Крсман (1890 - 1954), рођен је у селу Суво Поље, Бања код Прибоја. Земљорадник. Потиче из средње имућног домаћинства. Описменио се у основној школи на Бањи. Израстао је у крупног, снажног и окретног младића, живахног темперамента. Мобилисан је у српску војску током Првог светског рата, 1915. године. Учествовао је у борбама против аустроугарских јединица 62. дивизије на Варди, Добруну и Црном врху крајем октобра и почетком новембра 1915. године. (На Црном врху код Прибоја погинуло је много бораца са обе стране. Кости преко стотинак бораца на нашој страни похрањене су у крипти цркве Св. Цара Лазара на Зеленцу, у Прибоју). Крсман Тришовић се показао као веома упоран и храбар ратник.

Нема података како се Крсман нашао на Солунском фронту, као и у којим је биткама учествовао. Из рата се крајем 1918. године вратио у Суво Поље са неколико одликовања, од којих је једно Карађорђева звезда са мачевима (не зна се да ли је златног или сребрног степена јер није сачувана) и друго Медаља за храброст. Родбина не располаже подацима о његовом ратовању. Где и за које заслуге је добио Карађорђеву звезду и друга одличја нисмо нашли податке.

Убрзо по долску из рата оженио се Добрисавом (рођ. Радовић) са којом је изродио синове Радоја и Радована и кћерке Војиславу и Милисаву. Саградио је кућу од тврдог материјала, са кровом на две воде, једину тада такву у селу, направио у дворишту бунар, јер је у Сувом Пољу било мало живих вода. Заједно са братом Радосавом унапредио је имање од близу десет хектара. Држали су крупну и ситну стоку, гајили пчеле, имали бројне шљивике. У двома кречанама правио се креч који је имао добру прођу јер се након рата доста градило. У њиховим њивама по 35. копача је окопавало кукуруз. Сам Крсман није се претерано бавио земљорадњом – на свом коњу седланику обилазио је пријатеље

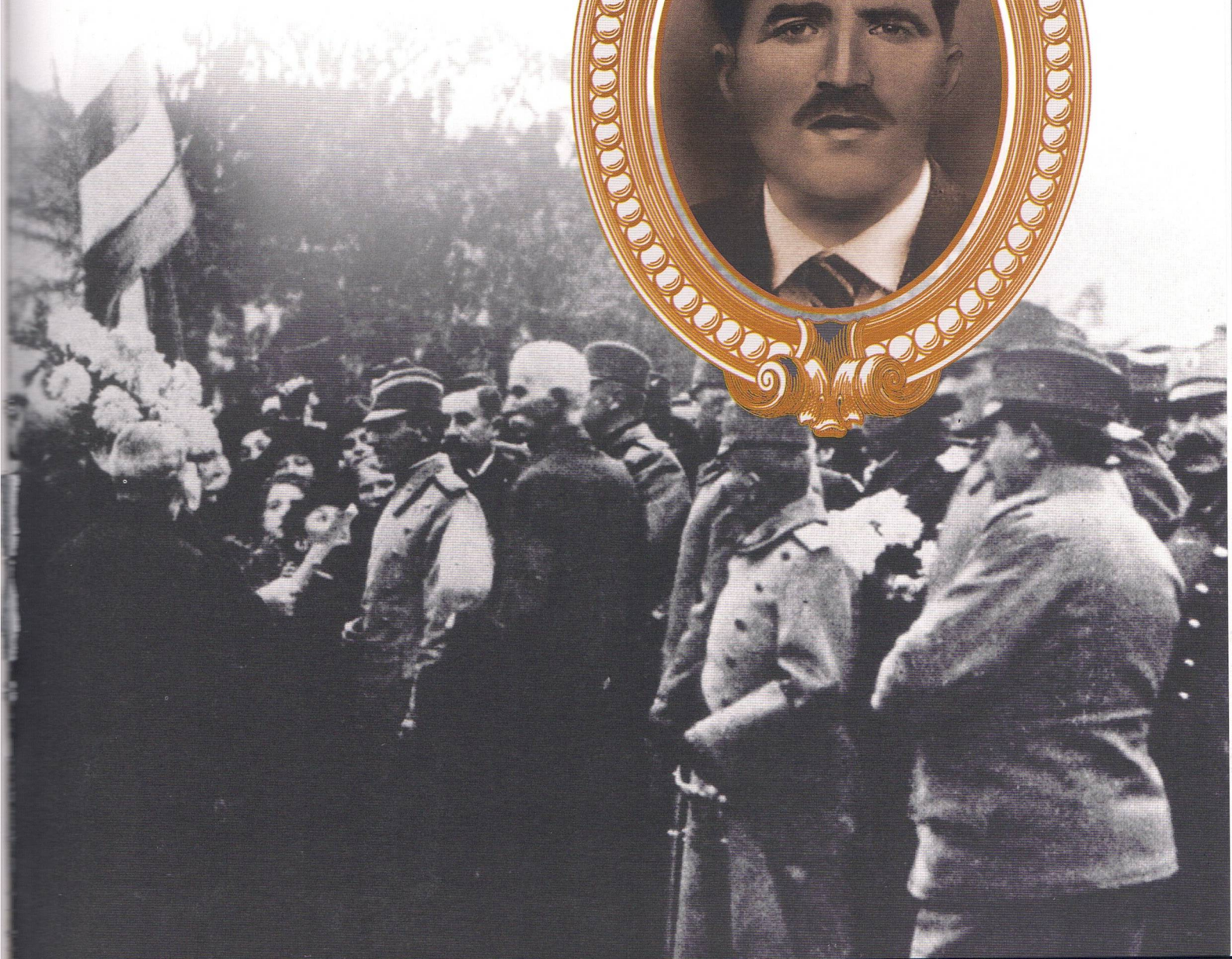
Поље

и силазио у оближњу варош. Као носилац Карађорђеве звезде имао је пензију коју ће, према казивању унука Жарка, након његове смрти скоро три деценије примати његова удова. Након Другог светског рата одликован је Орденом заслуга за народ са сребрним зрацима и Орденом рада са сребрним венцем.

Умро је у 64. години живота и сахрањен у месном гробљу. Надгробни споменик су му подигли синови.

Чолаковић Л. Назиф

Назиф Л. Чолаковић (1884, Бољанићи – 1951, Прибој) рођен је у месту Јакупов Гроб – Бољанићи, општина Пљевља, од оца Латифа и мајке Фатиме (рођ. Влаховљак). Мобилисан у турској војсци, приликом замене ратних заробљеника након битке код Куманова 1912. године у којој је био рањен, један српски официр га је запазио и пребацио у српски строј у чијој војсци је остао све до 1918. године. По чину је био поднаредник, вођа јуришног одељења. У многим биткама је показао изузетну храброст. Учесник је повлачења српске војске преко Албаније. Са својим друговима стигао је до Скадра крајем 1915. године. Након скоро месец дана кретања изнурене и изгладнеле српске трупе морале су продужити још 160 км, по мочварном и маларичном земљишту, до Валоне, где су савезници, на интервенцију српске Врховне команде, организовали прихват и снабдевање. Одатле су бродовима пребачени на Крф, а после одмора и реорганизације на Солунски фронт.

Учествовао је у пробоју Солунског фронта септембра 1918. године. Нарочито се истакао у бици на Грунишком вису. Његова формација штитила је рањенике, засипана непријатељском артиљеријском ватром. Била је ноћ, киша, магла. Непријатељ енергично врши опкољавање. Много војника је гинуло. Назиф са својим јуришним одељењем успева да се пробије између непријатељских снага и стигне у њихову позадину. Упали су у непријатељске ровове, бацајући бомбе. Усмртили су велики број бугарских војника и изазвали пометњу у њиховим редовима. Бугарски стрељачки стројеви су окренули леђа и одступили. Том приликом је Назиф показао изванредну личну храброст и војничку сналажљивост. Сутрадан је регент Александар кренуо да обиђе фронт на Груништу и уђе међу војнике у рововима да им подигне морал. Тада је Назиф добио Златну Медаљу за храброст „Милош Обилић“. У борбама у Балканским ратовима и Првом светском рату једанаест пута је рањаван.

У Прибој, где су му живели родитељи, вратио се 1919. године али их није затекао живе. Власти га запошљавају као чистача улица. Кад је краљ Александар посетио Прибој 1930. године Назиф је са одликовањима на грудима изашао да поздрави суверена. На главној улици, испред „Хотела Хаџихамзић“, у маси народа, краљ га је идући пешке уз пратњу ађутанта и прибојских првака приметио, и обратио му се: Како си, јуначе? Назиф одговори: Добро, Ваше Величанство. Шта радиш? Држим метлу, одговори Назиф. Ти си носилац Карађорђеве звезде, на можеш ти да будеш сметлар. Дођи у престоницу добићеш месечну пензију од 300 динара или једнократно 3.600 динара! Назиф је, захваливши се, то одбио рекавши краљу да би волео да се тај новац дадне ратним инвалидима да не просе на београдским улицама, а он ће некако своју породицу прехранити. У срезу краљ нареди начелнику да нађе други, прикладнији, посао за јунака са Солунског фронта и убрзо потом Чолаковића запосле у Прибојском Срезу као пристава. Радио је и као кључар у локалном затору. Краљ је те године позвао Назифа Чолаковића да буде његов гост на некој свечаности која је требала да се одржи у Хан Пијеску, у Босни. Назиф, из својих разлога, није отишао на ту прославу.

Био је ожењен Аземином (рођ. Чолаковић) са којом је имао осморо деце – шест дечака и две девојчице. Седморо деце су умрла као бебе, једино је Мухарем остао жив.

За војничке заслуге и показану храброст одликован је Сребрном Медаљом за храброст „Милош Обилић“, Златном Медаљом за храброст „Милош Обилић“, Златним војничким Орденом Карађорђевог звезде са мачевима и Албанским споменицом.

Умро је у Прибоју 1951. године и сахрањен у месном гробљу на Годуши.

Панорама Прибоја из 30-их година прошлог века

ШИЉАК Р. МИЛЕ

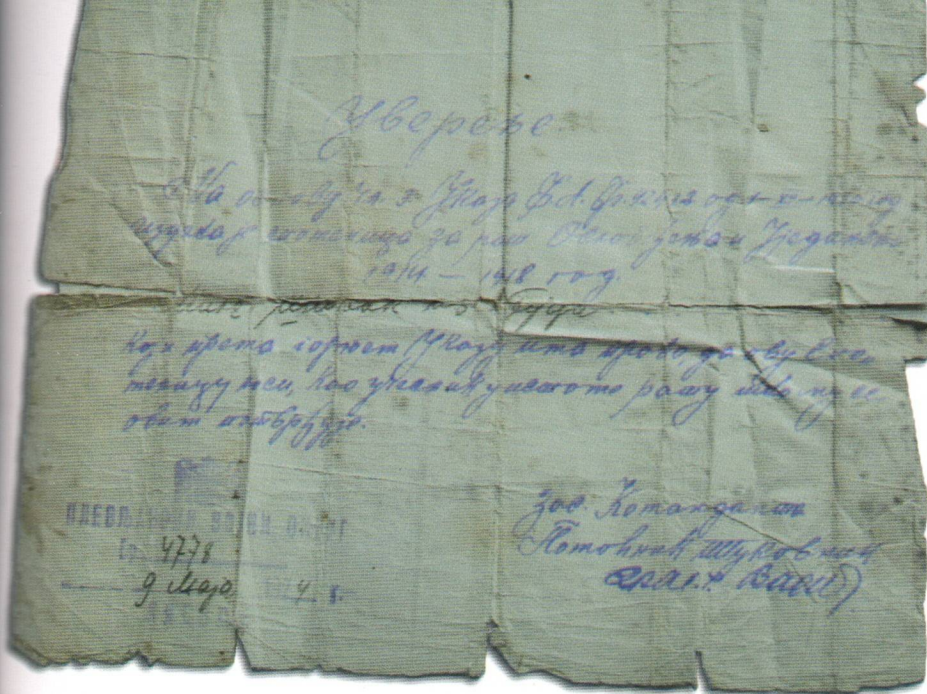

Миле Р. Шиљак (1887 – 1978, Бучје). Потиче из угледне фамилије Шиљак. У богатом родослову овога братства забележено је да је био тридесет један свештеник и двојица владика: Сарајевско-Тузлански Јоаникије и Призренски Михаил. Било је и школованих официра. Стојан Радов је 1927. године из Пљеваљског гарнизона отишао у подофицирску школу у Марибору, у артиљеријски род. Службовао је као подофицир у војсци Краљевине Југославије све до почетка Другог светског рата.

Фамилија Мила Шиљка се из пљеваљског краја доселила у Крајчиновиће, прибојска општина, (један заселак у том крају по њима се прозвао Шиљци), а затим прелази у Бучје. Раде Шиљак са супругом Саром (рођ. Бекоња) имали су пет синова – најстаријег Мила, затим Јосу, Стевана, Тому и Стојана и две кћери - Иконију и Аницу.

Миле је био стасит, леп младић. Пријавио се као добровољац у Првом светском рату. Током одступања српске војске прошао је ледом оковане Проклетије и хладна албанска беспућа. Након опоравка пребачен је на Солунски фронт где се истакао у многим борбама као и у пробијању Солунског фронта. Ево одломка из сећања Мила Шиљка које је забележио новинар Миломир Љујић, а објављена у листу „Новости“:

„Моме командиру бијаше нешто чудно и смијешно моје презиме па ме задиркује шта ће ми такво презиме. А кад се јуришало у борбу он би кликнуо: Ајд’мо јунаци! Шиљак, за мноме! Тако он и кад тражи добровољца пита: Има ли ко да се јави? А ће је онај што се зове Шиљак? А бешели руњаво, богами беше! Наш Пети прекобројни пук туче се о неки бријег повише Дрине сам са цијелом швапском дивизијом, а чини ми се било их је и много више. Иду у великим гомилама, напријед добошари лупају у добоше. А ми, мањина нас, јурнемо посред оне гомиле са бајонетом на пушци и разбили смо их и нагнали да бјеже ка зечеви. Него једном,

Факсимил докуменџа о
Споменџци за ослобођење и
уједињење 1914-1918 године

богами, спрашише и они нас
и заробише нам пуковску
заставу. Знао сам да ће се
чинити нешто да се застава
врати и знао сам да ме посао
око тога не може разминути
те у оном насталом затишју,
наши се пребројавају, пошто
се помрачило, ја се искрадем,
неопажен прођем и мимо
швапску истурену стражу,
кад наједном видим на јед-
ном пропланку Швабе нало-

жили ватру, велику, побили ону нашу заставу, пушке отурили у купе,
дијели се вечера. Згода! Ја ти онда из мрака, па међу њих. Врљакнем двије
бомбе (више нисам имао а и да јесам неби стигло) зграбим ону заставу
па онамо у мрак, па кроз некакву честу, сав изгребан стигох међу своје.
И донијех заставу. После ме за то одликовали Карађорђевоом звездом“.

За испољену храброст током Првог светског рата добио је следећа
одликовања: Златни војнички Орден Карађорђевое звезде са мачевима,
Албанску споменицу 1920. и Споменицу рата за ослобођење и уједи-
њење 1914 – 1918. Према усменом казивању пок. Шилка додељено му
је и одликовање Легија части, али му за живота није уручена из њему
непознатих разлога.

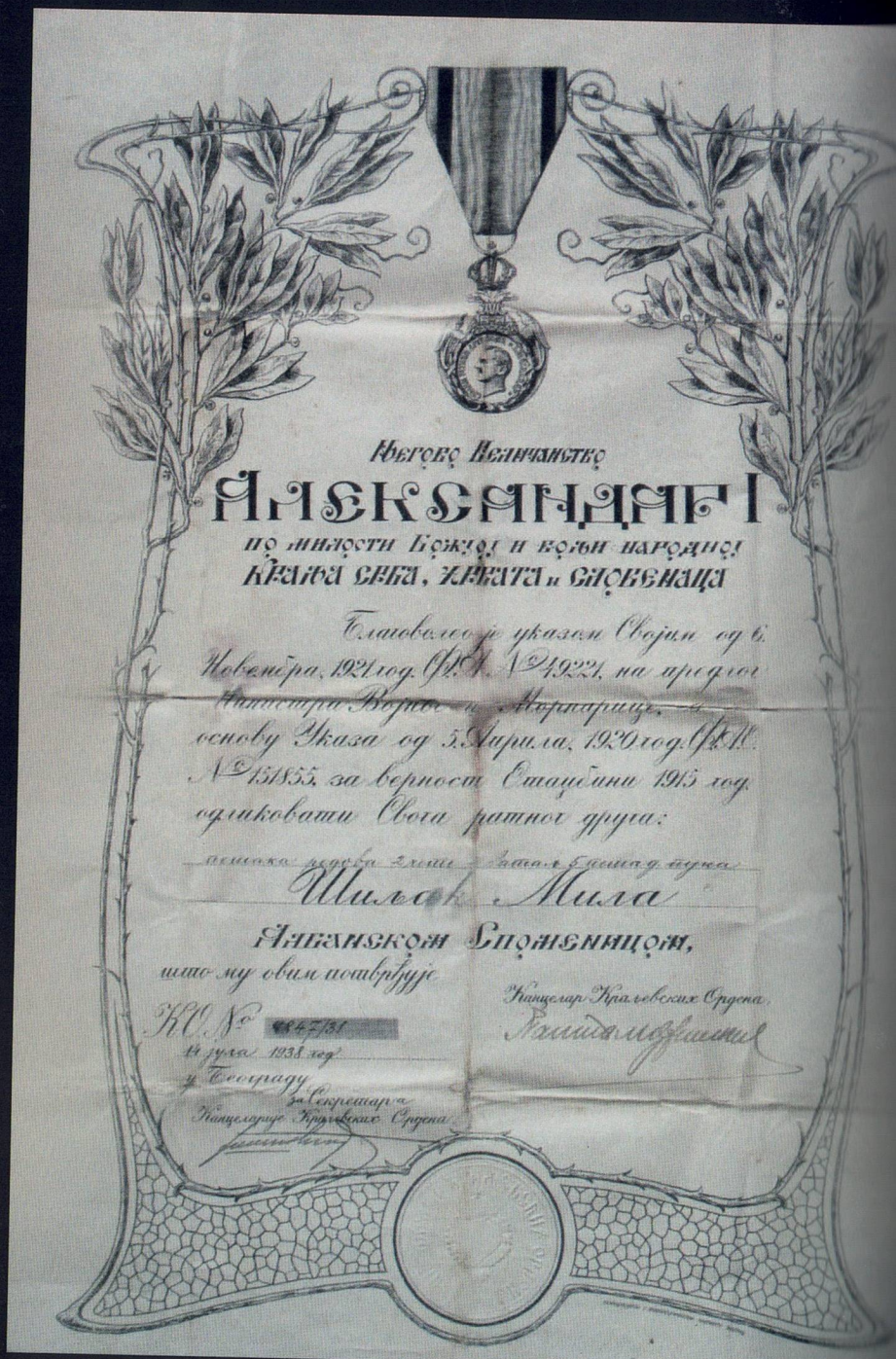
По повратку из рата Миле је оженио Станицу (рођ. Србљановић) са
којом није имао деце.

Миле је био частан и веома скроман човек који је био препознатљив
по бројним врлинама и несебичној љубави према Отаџбини. Током

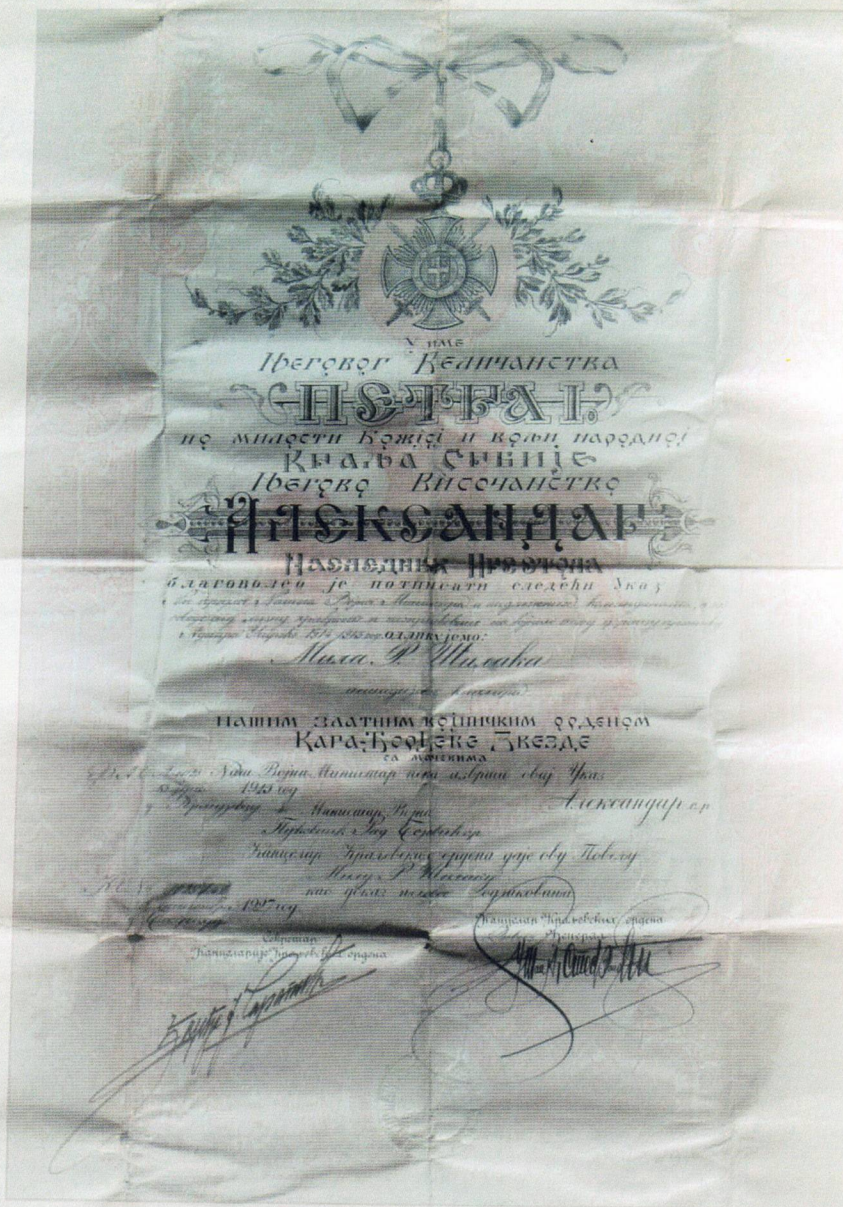
Другог светског рата обављао је дужност сеоског одборника. У међуратном и послератном периоду бавио се земљорадничким пословима у оквиру скромног домаћинства у Бучју.

Умро у 91. години живота. Сахрањен је у гробљу у Бучју. За живота је одредио да се његова ратна знамења оставе на чување и спомен синовцу Милу, најмлађем сину његовог брата Стојана.

Указ о додели одликовања
Албанска синоменица

Указ о додели
ордена
Карађорђева
звезда

Бучје

Миле са суйрујом Сјаницом

Пред одлазак Солунаца у Грчку 1979. године.

С лева: Андрија Никачевић, Тихомир Мандић, Миле Шиљак, Јеврем Пурић, Никола Радовић, Михаило Буквић

Председник Прибоја Љубомир Љуйко Ђуровић са ојштинским руководством ујриличио је љријем љреживелих ратника Балканских и Првој светској рајиа 6. октјобра 1978. јодине. Од 18 живих, љријему је љприсустјвовало њих 11: Јеврем Пурић из Брезана, Јован Пејировић из Сјеверина, Никола Радовић из Трнца, Глишо Мандић из Бање, Живко Милошевић из Сјеверина, Саво Голубовић из Крњаче, Јован Лаковић из Бучја, Мирко Кудуровић из Крњаче и Грујо Бендић из Крајчиновића. На слици су и Владо Пойовић и Тадија Јановић из Бучја.

Резимеа

Сажетак

Карађорђева звезда је највише војно одликовање које је установио српски краљ Петар I Карађорђевић 1. јануара 1904. године. Орден је имао четири степена. Додељиван је као признање за заслуге према краљу и отаџбини у мирнодопским и ратним условима. *Војнички Орден Карађорђевог крста са мачевима* такође је установио краљ Петар I, 20. октобра 1912. године. Имао је два степена. Златни и сребрни. Убраја се у ред највиших светских војних ордена. Додељиван је за изузетне херојске подвиге и јунаштва борцима у саставу српске војске током Балканских ратова (1912 - 1913 године) и Првог светског рата (1914 - 1918 године). Ово одликовање је добио и један број истакнутих добровољаца са јужнословенског простора који су учествовали у поменутим ратовима, као и савезничких војника и официра који су се борили у оквиру Антанте у Великом рату.

Из Прибојске општине у Првом светском рату учествовало је на различите начине 25% од укупног њеног становништва. Сваку четврти је погинуо, а дванаест бораца је одликовано Војничким Орденом Карађорђевог крста са мачевима, као и другим високим војним одличјима. У постојећим документима, списковима и другим материјалима није био уписан потпуни број носилаца Карађорђевог крста са мачевима из Прибојског краја. У кључној публикацији „Витезови Карађорђевог крста са мачевима“ Томислава Влаховића обрађена је само једна биографија, и то Лазара М. Пантовића. Овим истраживањима дошло се до дефинитивног списка носилаца овог ордена. Њихова имена су: **Димитрије С. Бојовић, Милисав П. Дидановић, Крсто Ж. Живковић, Милован В. Којадиновић, Видоје С. Лаптошевић, Петар С. Морачанин, Лазар М. Пантовић, Раде Т. Пенезић, Крсто Т. Ружић, Крсман Тришовић, Назиф Л. Чолаковић и Миле Р. Шиљак.** Обрађене

су њихове биографије, сакупљен фото-документациони материјал и сачувана одликовања која су им додељена пре више од девет деценија. Једна од позитивних последица овога истраживања је у томе што ће се централни списак добитника Карађорђевог ордена допунити са неколико до сада нерегистрована имена.

При раду на овој теми консултовани су сви доступни подаци у архивама и публикацијама, који су штур и непотпуни па се тежиште дало контактима и разговорима са потомцима поменутих јунака; консултован је и један број памћеника. Треба истаћи да се умало није закаснило јер у неким случајевима ни најближа родбина није могла дати тражене податке, па се до њих долазили посредним путем.

Књига садржи уводни текст њеног аутора (у коме је, између осталог, дато детаљније објашњење о ордену који се назива *Карађорђева звезда*, затим, као што је већ речено, холограме илустроване фотографијама одликованих ратника, приказ ордења, панораме села где су они рођени, фотографије њихових гробова. У књизи су дати портрети српских краљева Петра I Карађорђевића (који је био врховни командант српске војске у Балканским ратовима и стално се налазио уз своју војску, храбрећи је и подижући јој борбени морал приликом отступања преко Албаније у зиму 1915/16. године) и Александра I Карађорђевића (врховног команданта српске војске у Првом светском рату). Не без разлога међу корицама ове књиге, која има наслов *Само је прошлост вечна* – Посвећено носиоцима *Карађорђевог ордена* из Прибојског краја, нашли су се и портрети најпознатијих војсковођа из Балканских и Првог светског рата: Радомира Путника, Живојина Мишића, Степе Степановића и Петра Бојовића у чијим јединицама су се борили и војници из Прибојског краја.

Књига садржи и кратку биобиблиографску забелешку о њеном аутору.

Résumé

L'Étoile de Karadjordje est la plus haute distinction militaire quelle le roi serbe Petar Ier Karadjordjevic a établi le 1. janvier 1904. Cette distinction a eu quatre degrés. Elle est attribuée comme une consecration envers la patrie à la condition de paix et de guerre. Le roi Petar Ier Karadjordjevic a établi aussi la distinction militaire d'étoile de Karadjordje avec des épées le 20 octobre 1912 année. Elle a eu deux degrés, en or et en argent. On la compte au rang des suprêmes distinctions militaires au monde. On l'a accordée pour les faits d'armes héroïques, exceptionnels et pour l'héroïsme aux combattants à la constitution de l'armée serbe pendant des guerres balkaniques (1912-1913) et Grande Guerre (1914-1918). Un nombre de volontaires emmenés de l'espace sud-slave qui ont participé aux guerres ci-devant et aussi un nombre de soldats alliés et officiers qui ont luttés au cadre d'Antante en Grande Guerre, ont obtenu cette distinction.

De la mairie Priboj 25% de la population totale a participé en Grande Guerre, à la façon différente. Chaque quatrième a péri et 12 soldats ont obtenu la distinction militaire d'étoile de Karadjordje avec des épées, et aussi les autres hautes distinctions militaires. Le nombre total des titulaires d'étoile de Karadjordje de Priboj n'a pas enregistré sur les documents existants, listes et autres matériaux. A la publication clé "Chevaliers d'étoile de Karadjordje avec des épées" de Tomislav Vlahovic une seule biographie, celle de Lazar M. Pantovic est traitée. Avec ces recherches on vient jusqu'à la liste définitive des titulaires de cette distinction. Leurs noms sont: **Dimitrije S. Bojovic, Milisav P. Didanovic, Krsto Z. Zivkovic, Miladin V. Kojadinovic, Vidoje S. Laptosevic, Petar S. Moracanin, Lazar M. Pantovic, Rade T. Penezic, Krsto T. Ruzic, Krsman Trisovic, Nazif L. Colakovic et Mile R. Siljak.** Leurs biographies sont traitées, les matériaux photo-documentaires sont assemblés et les distinctions leur accordées avant plus de neuf décennies sont

conservées. Une des conséquences positives de cette recherche est au fait que la liste centrale des titulaires d'étoile de Karadjordje se complètera avec trois noms non-enregistrés jusqu'à maintenant.

Pendant le travail sur ce thème on a consulté toutes les données accessibles aux archives et publications, quelles étaient pauvres et incomplètes et le centre de gravité est donné aux contacts et conversations avec les descendants des héros ledits; on a consulté aussi un nombre de ceux qui memorisent. Il faut accentuer qu'il s'en est fallu de peu qu'on retarde car aux quelques cas ni la plus proches parenté n'a pas pu donner les données recherchées, et on est venu jusqu'aux ces données par le chemin indirect.

Ce livre comporte un texte inaugural de son auteur (dans lequel, entre autres, une explication au détail est donnée sur la distinction qui s'appelle L'étoile de Karadjordje), puis, comme on a déjà dit, des hologrammes illustrés par les photographies des guerriers décorés, une représentation des décorations, des panoramas des villages où ils sont nés, des photographies de leurs tombeaux. Dans ce livre les portraits des rois serbes sont donnés, de Petar Ier Karadjordjevic (qui a été le commandant en chef d'armée serbe en Guerres balkaniques et il se trouvait tout le temps à côté de son armée en encourageant et en élevant son moral combattant à l'occasion de recul via Albanie en hiver 1915/16) et d'Aleksandar Ier Karadjordjevic (le commandant en chef d'armée serbe en Grande Guerre). Non sans raison, parmi des couvertures de ce livre, qui a le titre **Seulement le passé est éternel** - Consacré aux titulaires d'étoile de Karadjordje de la région de Priboj, on se trouve les portraits des stratèges les plus connus des guerres balkaniques et de Grande Guerre: de Radomir Putnik, Stepa Stepanovic, Zivojin Misic et Petar Bojovic, dans leur unités les soldats de la région de Priboj ont luttés.

Ce livre comporte aussi une courte note bibliographique sur son auteur.

Summary

Karadjordje's Star is the highest military service order introduced by the Serbian King Petar I Karadjordjevic on January 1st, 1904. The Order had four classes. It was awarded for exceptional merit rendered to the King, State and Nation, for civilian and military service. The Military Order of the Star of Karadjordje with swords (War Merit Division) was introduced by Petar I on October 20th, 1912. It had two classes (Gold and Silver Cross). It is regarded as the highest military service order in the world. It was aimed to reward exceptional heroic acts and conspicuous bravery of the soldiers within the Serbian army during the Balkan Wars (1912-1913) and The First World War (1914-1918). A number of eminent volunteers from the South-Slovenian regions were awarded with this order for their participation in the above mentioned wars, together with the allied soldiers and officers who fought within the Antanta (military alliance) during the Great War.

During The First World War 25% of the total number of the population of the Priboj municipality took part in it in different ways. Every fourth was killed and twelve soldiers were awarded with The Military Order of the Star of Karadjordje with swords (War Merit Division) and other high war orders. However the total number of the Karadjordje's Star order bearers from the area of Priboj were not listed in the existing documents, writs and other written materials. In a key publication of "The Knights of Karadjordje's Star with Swords" by Tomislav Vlahovic, only one biography is treated, the biography of Lazar M. Pantovic. Within this research we have managed to compose the definite list of the order's bearers. Their names are: **Dimitrije S. Bojovic, Milisav P. Didanovic, Krsto Z. Zivkovic, Miladin V. Kojadinovic, Vidoje S. Laptosevic, Petar S. Moracanin, Lazar M. Pantovic, Rade T. Penezic, Krsto T. Ruzic, Krsman Trisovic, Nazif L. Colakovic and Mile R. Siljak.** Their biographies have been worked out, the photo-documentation material

collected and the orders awarded to them more than nine decades ago preserved. One of the positive outcomes of this research is that the central list of the Karadjordje's Star receivers will be supplemented with three unregistered names.

During the work on this subject all the available archive and publication materials were taken into consideration, which were deficient and incomplete so the brunt was in the contacts and conversations with the descendants of the mentioned heroes and some people with great intellect were consulted. It should also be emphasized that in some cases even the closest relatives could not provide us with the required information, but we managed in an indirect manner.

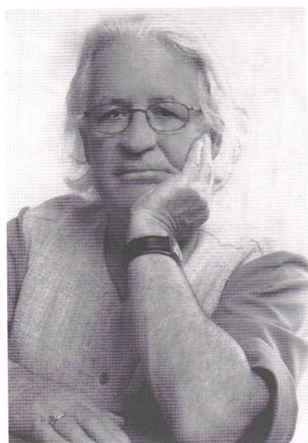
The book contains an introductory text of its author (in which a detailed explanation of the Karadjordje's Star Order is given), then as mentioned holograms illustrated with photographs of the awarded soldiers, the picture of the orders, the village panorama where they were born, the photographs of their tombs. The book portrays the Serbian Kings Petar I Karadjordjevic (who was the supreme Leader of the Serbian army in the Balkan Wars and who was constantly alongside his army, encouraging it and raising the combat moral while retreating through Albania in the winter of 1915/16) and Aleksandar I Karadjordjevic (supreme leader of the Serbian army in World War I). Not without reason the book, titled **Only the Past is Eternal** -Dedicated to the Karadjordje's Star bearers from the area of Priboj, contains the portraits of the most famous army leaders of the Balkan Wars and World War I: Radomir Putnik, Stepa Stepanovic, Zivojin Misic and Petar Bojovic in whose units the soldiers from Priboj fought .

The book contains a short bibliographic note of its author.

Фарук Диздарски
САМО ЈЕ ПРОШЛОСТ ВЕЧНА

Белешка о аутору

Фарук А. Диздаревић (1943, Бијело Поље), историчар културе, публициста, књижевник. Завршио је Филозофски факултет у Београду, група историја. Био је дугогодишњи директор Дома културе у Прибоју. Десетинама година бави се историјом, театрологијом, етно-музикологијом, сликарством, песништвом. Између осталог, аутор је неколико историографских монографија. Књижевни и ликовни текстови су му објављивани у дневним новинама, часописима и зборницима. Учесник је више научних скупова и округлих столова. Превођен је на више страних језика. Члан је Удружења књижевника Србије.

Добитник је преко 30 награда и признања за своје културне, књижевне и друштвене активности. Међу њима су: *Перо Ђамила Сијарића, Злајна Плакећа са Повељом Ойшћине Прибој, Злајна значка Културно-просветне заједнице Србије, Награда Паун Пејронијевић, Награда за нарочити допринос и афирмацију културе Прибоја, Награда Кемал Шећеркадић, Плакећа са Повељом Међурејубличке заједнице за културно-просветну дјелатност са сједиштем у Пљевљима, Орген заслуга за народ са сребрним зрацима...*

Изабрана библиографија: Објавио је 17 наслова књига, од којих су и - *Талија у Прибоју* (два издања), *Ваза од песка, Милан Коњовић, човек који се није бојао живота, Песме Лимом умивене, У врту разгранатих стаза, Ђамил, гора разговора* (два издања), *Сто година Читалишта у Прибоју, Са сликаром Радомиром Верговићем, необавезно, О Хасан-аги и његовој вакуфнама, Одсјај снажне реке* (три издања).

Ожењен је и отац троје деце. Живи у Прибоју.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.856.2-051(497.11 Прибојски крај)

ДИЗДАРЕВИЋ, Фарук, 1943 -

Само је прошлост вечна : посвећено
носиоцима Карађорђевој звезди из Прибојског
краја / Фарук Диздаревић. - Прибој :
Завичајни музеј, 2009 (Ужице : Графичар). -
96 стр. : фотогр. ; 22 cm

Тираж 500. - Белешке о аутору: стр. 95. -
Напомене и библиографске референце уз текст.
- Résumé ; Summary.

ISBN 978-86-82359-15-9

а) Орден Карађорђевој Звезди са мачевима -
Добитници - Прибојски крај
COBISS.SR-ID 169495308